

1 : 2019

Reindriftnytt Boazodoallo·odđasat

- s 4** : Ny minister vil bli bedre kjent med reindriften
- s 10** : Synliggjøring av flaskehalsar - et steg i retning av mer representative kart
- s 28** : Tilskudd til juridisk bistand

Leder	side 3
Ny minister vil bli bedre kjent med reindriften	side 4
Digital innlevering av melding om reindrift	side 5
Nytt i reindriftsavtalen for 2019/2020	side 6
Siidaandelsleders bestemmelsesrett	side 8
Synliggjøring av flaskehalser – et steg i retning av mer representative kart	side 10
Heaptoeh váajnoes darjodh – akte sille vielie representatijve kaarhti vööste	side 11
Soabahallan - Samisk mekling i reindriften	side 17
Bruk av drone i reindriften	side 20
Evaluering av endringer i den offentlige forvaltningen av reindriften	side 22
Boazodoalu almmolaš hálddašeami rievdadusaid árvvoštallan	side 23
Transporterer du rein med bil eller henger?	side 26
Fievrredat go bohccuid biillain dahje joriin?	side 27
Tilskudd til juridisk bistand for reinbeitedistrikter og siidaer	side 28
Dáarjoe juridihkeles dáarjose båtsoesijtide jih sijtide	side 29

boazodoallo-oddasat : reindriftnytt 1:2019

Ansvarlig utgiver:
Landbruksdirektoratet/
Eanandoalldirektoráhtta
Besøksadr.: Løkkeveien 111, 9510 Alta

Avdeling reindrift
Telefon 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no
www.landbruksdirektoratet.no

Grafisk produksjon:
Fagtrykk Idé as,
Telefon 78 44 68 00
post@fagtrykkide.no

Kjære leser av Reindriftnytt!

I år kunne siidaandelsinnehavere levere melding om reindrift digitalt. Ca 77 % har levert elektronisk. Vi er fornøyd med at så mange valgte å levere via Altinn og vi har fått tilbakemeldinger om at nåværende innlevering er forenklet. Innleveringa har gått veldig bra og det er rapportert om få problemer, som ble løst underveis.

I februar ble reindrifftavtaleforhandlinger for avtaleåret 2019/2020 avsluttet. Det er alltid spennende for oss i direktoratet å være delaktig i forhandlingene og spesielt for meg som har en plass i forhandlingsutvalget. Årets forhandlinger ga til slutt 136,1 millioner til reindriftnæringa. Fortsatt er de som har reindrift som hovedvirksomhet prioritert i årets avtale. Beløpet fordeler seg til forskjellige prosjekter og tiltak, som for eksempel tilskuddsordning for kvinnelige siidaandelsledere. Det er gledelig at Utviklingsprogrammet videreføres og ikke minst at lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindriffta blir en permanent ordning. Det er også godt at helse, miljø og sikkerhet styrkes. Dette skal gjøres gjennom et pilotprosjekt som vi vil følge med stor interesse.

Forvaltninga følger fortsatt opp saker vedrørende reintall. Som dere kjenner til, så har saken om tvangsreduksjon av flokken til Jovsset Ante Sara blitt påklaget. Saken er nå behandlet i reindrifftsstyret og Sara har ikke fått medhold. Saken er derfor til behandling hos Landbruks- og matdepartementet.

Vårt samarbeid med fylkesmannen fortsetter. Samarbeidet er godt og det er viktig for oss at samarbeidet utvikles ytterligere slik at vi er gode tjenesteytere til næringa. Reindrifftsstyret har sitt maimøte i Tromsø. Styret har invitert alle fylkesmenn til møtet for å drøfte utfordringer i sine områder. Både reindrifftsstyret og vi som sekretariat ser frem til dette møtet.

Et område som vil være viktig å ha fokus på fremover, er beredskapsplanlegging og krisehåndtering i reindriffta. Fylkesmenn og vi er i full gang med arbeidet. Fremover vil vi fokusere på at forebyggingsarbeidet systematiseres. Akkurat hvordan det kan gjøres, er ikke helt klart. Det som er klart, er at vi må finne ut av dette i samarbeid med reindriftnæringa og fylkesmannen. Klimaendringer skaper forhold som næringa i fremtiden må ta med i betraktning i forebyggingen. Vi skal være behjelpelig med kunnskap om beredskapsplanlegging og nødvendig tilrettelegging. Det finnes også et kriseberedskapsfond der avtalepartene har vært enig om avsetning de to siste årene. Fondet har foreløpig ikke hatt uttak. Dette fondet er

ment som en mulighet for å iverksette tiltak når distriktet har brukt opp egen avsetning til krisehåndtering.

Høsten 2018 ble det foretatt ny beitetaksering av vår-/høst- og vinterbeitene i Indre Finnmark. Norut har ferdigstilt rapporten. Foreløpig viser tallene en økning i lavbeitene i vinterbeiteområdene. For hele vinterområdet var lavdekket i 1987 på 1613,6 km², eller 19,0 % av totalarealet. I 1996 var dette tallet redusert til 8,4 prosent. I 2009 ble det påvist en nedgang til 6,1 % og en ytterligere reduksjon til 4,0 % i 2013. Dagens tall i 2018 er på henholdsvis 615,7 km² med en andel på 7,2 prosent. I rapporten påpekes eksempelvis en økning i lavdekket for Kautokeino/vestre sone, mens forholdene i midtre sone må betegnes som forholdsvis stabil, med en svak økning fra 2013 til 2018. Tilsvarende kan en og se forbedringer i Kautokeino/østre sone og i begge sonene i Karasjok. Hvor langt disse trendene er reelle og hvilke forklaringer en her kan knyttes til disse indikasjonene, må besvares gjennom mer omfattende studier i området.

Et nytt lovforslag er ute. Forslaget er til behandling i næringskomiteen. Dette lovforslaget er en oppfølging av Stortingsmelding nr 32 – Reindrift Lang tradisjon – unike muligheter. Førrige melding kom ut i 1992, St.meld. nr. 28 (1991–92) En bærekraftig reindrift, En stortingsmelding er et dokument som det jobbes med over lang tid. Dokumentet gir føringer for retning som Stortinget ønsker, og hvilket fokus som reindriftnæringa skal inn i. Stortingsmeldinga vil derfor følges opp i lang tid fremover. Landbruks- og matdepartementet har fremmet forslag om endring om å gjøre siidaandelens reintall tilgjengelig for andre internt i næringa. De foreslår også endring av §33 som vil føre til obligatorisk øremerking av rein. Dette skal komme i tillegg til tradisjonell øremerking.

Departementet og Sametinget er kommet til enighet om oppnevning til Reindrifftsstyret. Dette er noe vi som sekretariat er glade for. Et fulltallig styre med variert bakgrunn og erfaring, er viktig for at styret får et bredt og godt grunnlag for å fatte sine beslutninger, både når det gjelder forvaltningsvedtak og når det gjelder rådgivningsdelen av styrets oppgaver.

Jeg tenker på våre reindrifftsutøvere i dette landstrakte land. Mitt ønske for sommeren er gode arbeidsforhold og at beiteforholdene i alle områder gir store og sterke dyr som igjen gir godt grunnlag for god produksjon og dermed inntekt. Så ønsker jeg selvsagt alle våre lesere en riktig god sommer.

Liv Berit Hætta
Direktør

Ny minister vil bli bedre kjent med reindriften

I januar i år ble Olaug Bollestad ny landbruks- og matminister. Dette innebærer også at hun er reindriftsminister.

Av Landbruks- og matdepartementet

– Jeg kjente ikke mye til reindriftnæringen da jeg tiltrådte. Men jeg ble kastet inn i dette politikkområdet fra dag en. Det har vært en utrolig spennende erfaring så langt. Og min interesse for å bli kjent med denne næringen og kulturen, har økt betydelig siden jeg tiltrådte, sier Bollestad.

Da hun kom inn som minster, var det to sentrale oppgaver som hun måtte raskt gå inn i. Det ene var reindriftsforhandlingene, det andre var det pågående arbeidet med revisjon av reindriftsloven.

– Reindriftsforhandlingene ble løst i havn med et historisk godt resultat. Vi så her en økning på et nivå som man tidligere ikke har sett. Jeg er veldig godt fornøyd med det resultatet og den innretningen vi fikk gjennom denne avtalen, sier Bollestad.

Landbruks- og matminister Olaug Bollestad.

– Jeg har også hatt møter med både Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund. Av disse har jeg fått innspill til saker og problemstillinger som de mener det er viktig å jobbe videre med. Jeg er glad for slike innspill, og jeg er svært opptatt av å ha en god og konstruktiv dialog med disse sentrale aktørene i reindriftpolitikken.

Reindriftpolitikken er et spennende

politikkområde, men også veldig komplekst. På kort tid har jeg fått innblikk i mange problemstillinger på reindriftsområdet. Da jeg kom inn i denne jobben hadde jeg mange spørsmål, og noen har jeg fått svar på. Men mange gjenstår. For at jeg skal få et godt nok innblikk i denne næringen, er jeg nødt til å komme meg ut og treffe utøverne i deres eget miljø. Dette vil garantert bli gjort over sommeren, noe jeg ser veldig frem til, sier Bollestad.

Digital innlevering av melding om reindrift

Adm. dir. Jørn Rolfsen i Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet har laget nye digitale skjema for innlevering av melding om reindrift. Innleveringen har gått bra, og Landbruksdirektoratet har fått inn over 400 digitale innleveringer.

*Av Bjørnar Strøm-Hågensen,
seniorrådgiver Landbruksdirektoratet*

I 2018 måtte reindriftnæringen levere melding om reindrift på papir. I 2019 har Landbruksdirektoratet lansert en ny digital løsning for innlevering av melding om reindrift via Altinn. Også søknad om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag er tilgjengelig her.

– Vi har prioritert dette arbeidet svært høyt, og er glad for at vi nå kan tilby reineierne digitale tjenester som tilfredstiller alle krav til sikkerhet. Med de nye digitale løsningene blir det også mye enklere å rapportere og søke, sier adm. dir. Jørn Rolfsen i Landbruksdirektoratet.

Gode tilbakemeldinger

Det er fylkesmannsembetene som har hatt dialogen ut mot næringa i forbindelse med bruk av de nye skjemaene. Tilbakemeldingene fra dem er at innleveringen har gått bra, sier Rolfsen. Vår nettverksleverandør fikk uheldigvis problemer med

nettilgangen 9. april, noe som førte til at skjemaet ble utilgjengelig en kort periode. Feilen ble rettet opp i neste dag, og fristen for å levere meldingen ble derfor utsatt til 12. april forklarer Rolfsen.

Rolf Gunnar Mienna hos Fylkesmannen i Troms og Finnmark bekrefter også gode erfaringer med den digitale løsningen.

– Årets innlevering har gått bra. Det har vært lite spørsmål og henvendelser fra næringa, selv om det er en ny, digital løsning. Henvendelsene til oss har stort sett handlet om hvordan man finner frem til det nye skjemaet i Altinn. Tilbakemeldingene fra utøverne er at det nye skjemaet er enkelt å bruke, sier Mienna.

Positiv til digitalt skjema

Anders Walkeapää er siidaandelsleder i Saltfjellet reinbeitedistrikt. Han leverte melding om reindrift digitalt for første gang i 2019, og kunne fortelle om en positiv erfaring.

– Jeg har tidligere levert på

papir. Erfaringen min var at det digitale skjema var enkelt å fylle ut. Det var litt uvant i forhold til papirskjema, og skjemaet kan nok forenkles enda mer. I Altinn var det litt vanskelig å finne riktig skjema, da man måtte passe på å være innlogget som privatperson og ikke på organisasjonsnummer, sier Walkeapää.

Godt fornøyd

Av totalt 542 siidaandeler var det 414 som leverte digitalt. Det betyr at ca. 76 prosent av innleveringene var digital, noe vi er godt fornøyd med, sier Jørn Rolfsen. – Vi tror antall digitale innleveringer kan øke neste år. Vi fortsetter arbeidet med å forenkle og forbedre løsningene sier Rolfsen.

Evaluering

Om noen har forslag til forbedringer er det bare å ta kontakt med Landbruksdirektoratet. Før innlevering av melding om reindrift neste år så vil vi evaluere skjemaet, og se på behovet for forenkling og forbedring.

Nytt i reindriffts-avtalen for 2019/2020

Rammen for reindrifftsavtalen 2019/2020 ble på 136,1 mill. kroner og gjelder for budsjettåret 2020. Reindrifftsavtalen 2019/2020 trer i kraft 1. juli 2019.

*Av Elena Guttormsen, seniorrådgiver
Landbruksdirektoratet*

Endringer fra avtalen 2018/2019:
Reindriffts Utviklingsfond
Forskning og utvikling

For budsjettåret 2020 er det ikke øremerket midler til forskning og utvikling. Det er likevel adgang til å søke Reindriffts Utviklingsfond om midler til slike tiltak. Avtalepartene har bestemt at følgende nye områder skal prioriteres i 2020:

- utvikling av fôr til bruk under beitekriser
- overvåking og beredskap om reinens helse
- hvordan klimaendringer og industrielle utslipp påvirker reindriften
- HMS-forhold i reindriften
- tiltak for en bedre sikring av reindriffts arealer
- utvikling av reindriffts selvstyre.

Fagbrevordningen

Avtalepartene ønsker å styrke fagbrevordningen ved å øke avsetningen fra 2 mill. kroner til 2,5 mill. kroner. Økningen av avsetningen skal brukes til å heve lønnen til lærlingene i reindriften. Dette gjelder fra budsjettåret 2020.

Pramming av rein

Avtalepartene ble enige om å omdisponere 1 mill. kroner til ordningen med pramming av rein. Målet med omdisponeringen er å øke prammedøgn, da det viste seg at fjorårets ramme på 4,5 mill. kroner ikke ga tilstrekkelig antall prammedøgn for å transportere alle med behov for det. Rammen for pramming av rein i 2019 er etter dette på 5,5 mill. kroner.

Lærings- og omsorgsbaserte tjenester – «Ut på vidda»

For 2019/2020 ble avtalepartene enige om å videreføre ordningen med lærings- og omsorgsbaserte tjenester og etablere ordningen «ut på vidda» som en permanent ordning på lik linje med det som er gjort i jordbruket gjennom prosjektet «Inn på tunet». Dette vil sikre god oppfølging av dem som allerede har etablert seg i prosjektet eller planlegger etablering. Fylkesmannen i Troms/ Finnmark administrerer ordningen. Avsetningen til lærings- og omsorgsbaserte tjenester økes fra fjorårets avsetning på 1,27 mill. kroner til 2,5 mill. kroner.

Fjerning av gammelt gjerdemateriell

Ordningen med fjerning av gammelt gjerdemateriell videreføres. For inneværende år gjelder ordningen for Øst-Finnmark reinbeiteområde. I 2019/2020 vil ordningen gjelde for Sør-Trøndelag/ Hedmark reinbeiteområde. Det er avsatt 0,8 mill. kroner til dette formål. Det vil bli utarbeidet regelverk for ordningen med virkning fra 1. juli 2019 som tilsvarer gjeldende regelverk for Øst-Finnmark.

Optisk klassifisering av rein

Avtalepartene ble enige om å avsette 1 mill. kroner til implementering av optisk lengdemåling av rein. Den nye formen for klassifisering vil erstatte gjeldende system med kjønns- og aldersfastsetting. Prosjektet med implementering av det nye systemet startet allerede i august 2018, og det gjenstår kun tre slakterier som enda ikke har implementert systemet. Avtalepartene forutsetter at all rein skal klassifiseres gjennom optisk lengdemåling fra og med slaktesesongen 2019/2020.

Kriseberedskap

For avtaleåret 2018/2019 ble det avsatt 2 mill. kroner til den nye ordningen med ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap over RUF. Avsetningen er enda ikke benyttet. Avtalepartene ble enig om å avsette ytterligere 1 mill. kroner for 2019/2020 til formålet.

Frakttilskudd

Avtalepartene ble enige om å forlenge perioden for tilskudd til frakt av levende rein og øke satsen i tidsrommet 1. november-31. desember. Grunnen til endringen er de siste årenes forskyvning av slaktetidspunkt. Fra og med avtaleåret 2019/2020 gis det kr 40 for frakt av både levende rein og slakteskrotter i perioden 15. august-31. desember.

HMS i reindriften

Avtalepartene ble enige om å avsette 2 mill. kroner til utvikling og etablering av HMS-tjeneste i reindriften. Etableringen gjennomføres som et treårig

pilotprosjekt i samarbeid med Norsk Landbruksrådgivning.

Kostnadssenkende og direkte tilskudd

Det er avsatt 88,2 mill. kroner til ulike direkte tilskudd for avtaleåret 2019/2020. Dette er en økning på 9,1 mill. kroner fra forrige avtale.

Distriktstilskuddet

Grunnbeløpet per distrikt økes fra kr 92 000 til kr 102 000 per distrikt. Ekstraordinært tilskudd til sijteandeler i Trollheimen økes fra kr 50 000 til kr 100 000 per andel.

Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

Særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel
For å støtte opp om kvinner med egen siidaandel, innføres det et nytt tilskudd fra avtaleåret 2019/2020 på inntil kr 25 000.

Endringer i grunnvilkår for tilskudd, utmåling og avkorting

Avtalepartene ønsker å gjøre

følgende endringer i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag:

- endre grunnvilkår for tilskudd for å hindre posisjonering
- tilpasning av bestemmelse om utmåling av tilskudd for å oppnå rimelig resultat for reineiere
- åpning for muligheten for avkorting av tilskudd ved brudd på bl.a. dyrevelferdsloven.

Samtlige endringer vil gjelde fra 1. juli 2019.

Velferdsordninger

Satsen for tidligpensjon økes fra avtaleåret 2019/2020. Satsen for enbrukerpensjon økes fra kr 100 000 til kr 150 000, og for tobrukerpensjon fra kr 160 000 til kr 240 000.

Landbruksdirektoratet vil informere om alle endringer i forskriftene til reindriftsavtalen på: www.landbruksdirektoratet.no etter 1. juli 2019.

Reindrifftsloven § 10 annet ledd gir siidaandelsleder mulighet til å bestemme hvem som kan være medlem av siidaandelen og hvor mange rein medlemmet skal ha. Dette innebærer også at siidaandelsleder kan bestemme hvem og eventuelt når en reineier ikke lenger får være medlem i siidaandelen.

Siidaandelslederens bestemmelser

Av Jette Høylo-Rosenberg,
førstekonsulent
Landbruksdirektoratet

Tolkningsuttalelse fra Landbruks- og matdepartementet

I brev av 25. januar 2019 har Landbruks- og matdepartementet (LMD) kommet med en tolkningsuttalelse av reindrifftsloven § 10 annet ledd.

LMD legger i brevet til grunn at det ikke er nødvendig med samtykke fra det medlemmet som siidaandelsleder ikke lenger ønsker skal være en del av andelen. Dersom et medlem ikke lenger er ønsket i siidaandelen, skal vedkommende gis en rimelig frist til å selge, slakte eller overføre reinen til en annen siidaandel. Såfremt medlemmet ikke etterkommer dette innen fristen, vil medlemmet utøve reindrift uten tilknytning til en siidaandel. Etter reindrifftsloven § 9 annet ledd er det «et vilkår for å eie rein at reinen inngår i en siidaandel...». Hvis medlemmet

Foto: Liv Berit Hætta

ikke følger siidaandelslederens pålegg, vil det foreligge et ulovlig forhold. LMD legger til grunn at myndighetene i disse tilfellene skal foreta nødvendig oppfølging etter reindrifftslovens

sanksjonsbestemmelser, herunder nødvendige pålegg etter § 75 og tvangsmulkt etter § 76.

Etter reindrifftsloven § 75 er det et krav at det foreligger offentlige

eders esrett

Foto: Møjjen Eira

interesser for at myndighetene kan treffe pålegg for å stoppe det ulovlige forholdet.

Hva er offentlige interesser?

Uenigheter mellom siidaandelsleder og medlemmer i siidaandelen er i utgangspunktet et internt anliggende som reindriftsutøverne skal løse seg imellom. LMDs uttalelse innebærer dermed en ny og utvidet forståelse av lovens begrep «offentlige interesser» ved at offentlige myndigheter skal gripe inn i et internt anliggende.

Det foreligger offentlige interesser i de tilfeller der det er truffet offentligrettslige vedtak. Dette vil for eksempel være vedtak om reintallsreduksjon, der det vil være en offentlig interesse at vedtaket etterlevs.

Det er i det offentlige interesse at siidaandelene og reineierne driver en velordnet reindrift. Offentlige interesser vil kunne foreligge hvis et medlem ikke retter seg etter siidaandelsleders beslutning, og dermed driver ulovlig reindrift.

Konsekvenser av manglende oppfølging av siidaandelsleders krav

For at Reindriftsstyret eller fylkesmannen skal kunne treffe vedtak etter reindriftsloven § 75 og § 76 kreves det at siidaandelsleder har forsøkt å legge til rette. Siidaandelsleder skal legge til rette ved å gi tilstrekkelig tid for medlemmet til å slakte/selge sine rein eller finne en ny siidaandel. Hva som er tilstrekkelig tid må vurderes konkret i hver sak. Reindriftsstyret eller fylkesmannen vil blant annet vurdere når på året dette foregår og mulighet for slaktning. En frist på minst 2 måneder regnes i hovedsak som tilstrekkelig.

Oppsummering:

I tilfeller der siidaandelsleder har gitt en rimelig frist for medlemmet til å finne seg ny siidaandel eller slaktet/selge reinen, og medlemmet ikke retter seg etter siidaandelslederens beslutning, kan myndighetene gripe inn i henhold til reindriftsloven.

Synliggjøring av flaskehalsar – et steg i retning av mer representative kart

Sesongbeitekartene til reindrifta gir inntrykk av store og sammenhengende beiteområder i de ulike reinbeitedistriktene, men reindriften erfarer noe helt annet på bakken.

Av Camilla Risvoll (Nordlandsforskning, prosjektleder), Mats Pavall (Duokta rbd.), Tom Lifjell (Ildgruben rbd.), Svein Morten Eilertsen (NIBIO), Aase Kristine Lundberg (Nordlandsforskning) og Siri Veland (Nordlandsforskning).

Både reindriftsutøvere og forvaltning uttrykker et stort behov for reindriftskart som i større grad fanger opp mangfoldet, dynamikken, inngrep og kumulative effekter som påvirker beitearealet. To reinbeitedistrikter (Duokta rbd. og Ildgruben rbd.) i Nordland og forskere har samarbeidet om å bedre forstå hvordan kumulative effekter kan kartfestes, og hvordan kartene bedre kan reflektere reinens bevegelse gjennom terrenget og reindriften bruk av arealene. Det har vært en kontinuerlig dialog med forvaltningen gjennom prosessen. Dette arbeidet har vært gjennomført i prosjektet 'Fleksibilitet i reindriften – barrierer og muligheter for bærekraftig utvikling i reindriften i Nordland' ('FleksiRein'), som er finansiert av Reindriften Utviklingsfond (Landbruksdirektoratet) og ledet av Nordlandsforskning v/Camilla Risvoll.

Menneskeskapte og naturgitte flaskehalsar

Reineiere fra begge distriktene peker på viktige områder som reinen må passere en eller flere ganger hvert år. I disse områdene gjør tekniske inngrep eller menneskelig

aktivitet at reinen kan nekte å passere, og reindriftsutøverne må bruke mye tid og krefter på å "tvinge" reinen gjennom. I de to reinbeitedistriktene har det over senere år blitt et stadig økende press på arealene i form av inngrep og forstyrrelser. Som en konsekvens har disse områdene som egentlig er viktige passasjepunkter blitt til utfordrende flaskehalsar i flyttingen mellom ulike sesongbeiter og beiteforflytninger innenfor en sesong. Forhold relatert til f.eks. topografi og årstid (eks. bratt terreng, tett skog, snø/isforhold), kan bidra til å skape naturlige flaskehalsar, og under slike forhold vil utfordringer knyttet til inngrep og forstyrrelser bli ytterligere forsterket. Inngrep og forstyrrelser i områder identifisert som flaskehalsar er derfor en trussel for reindriften, og krever økt oppmerksomhet fra forvaltning på alle nivåer og storsamfunnet for øvrig. I prosjektet har reinbeitedistriktene spesielt pekt på viktigheten av å forstå dynamikken knyttet til flaskehalsene, og betydningen disse områdene har for beitetilgang og muligheten til å flytte mellom sesongbeiter.

Reindriften behov blir ikke synliggjort i kartene

En stor utfordring for reindriftnæringa er at reinens arealbruk blir påvirket av inngrep og menneskelig aktivitet som er for tett inn på flytteleiene som er markert på kartet.

Observasjoner fra reindriftsutøvere samt forsøk på rein har vist at reinens arealbruk kan bli påvirket av forstyrrelser flere kilometer unna. Reinens dynamiske bruk av arealene gjennom reindriftsåret fanges dermed ikke opp i eksisterende arealbrukskart. I prosjektet har vi definert influenssoner (unnavikelsessoner) rundt fysiske installasjoner i landskapet som bygg, kraftlinjer, veier og stier (se figur 1 og 2). Dette er i områder definert som flaskehalsar og influenssonene er definert av reindriftsutøvere som har lokalkunnskap om det spesifikke området.

Utfordrende begrepsdefinisjoner i kart – lokale forhold avgjør

I kartprogrammet ArcGIS finnes det verktøy som kan brukes til å tegne buffersoner eller influenssoner (en funksjon der en strek eller punkt på kartet får tegnet en sone rundt seg i en forhåndsdefinert og uniform bredde). Det foreligger per i dag ikke standardprosedyrer for å tegne inn slike soner i reindriftskartene, men det pågår diskusjoner i forvaltningen omkring dette. Slike standardiserte bredder vil likevel ofte ikke være representative for den dynamiske bredden influenssonene har i reinens faktiske bruk av landskapet. I prosjektet har vi gått mange runder før vi landet på fremstillingen av influenssonene i figur 1 og 2. Reindriftsutøverne erfarer at avstanden er avhengig av lokale forhold som terreng, snøforhold,

Heaptoeh vâajnoes darjodh – akte sille vielie representatijve kaarhti vööste

Baatsoen boelhkegâatomekaarhti mietie dellie vâajnoe goh gâatomedajvh leah stoerre jîh iktemierien dejnie ovmesse gâatomedajvine, men baatsoen akte eevre jeatjah dâajrehtimmie vuelnie deavesne.

Tjaelije: Camilla Risvoll (Nordlandsforskning, prosjekten âvtehe), Mats Pavall (Duokta sijte), Tom Lifell (Ildgruben sijte), Svein Morten Eilertsen (NIBIO), Aase Kristine Lundberg (Nordlandsforskning) jîh Siri Veland (Nordlandsforskning).

Dovne baatsoeburrieh jîh reereme jiehtie eh joekoen daerpies baatsoekaartigujmie mah jeenjemasth gellievoetem, dynamihkem, skilkehtassh jîh kumulatijve effekth feerhmieh mah gâatomedajvem tsevsieh. Gôökte baatsoesijth (Duokta sijte jîh Ildgruben sijte) Nordlantesne jîh dotkijh leah laavenjosteme juktie buerebelaakan guarkedh guktie kumulatijve effekth maehsieh kaarhtese biejesovvedh, jîh guktie kaarth buerebelaakan maehsieh speejeldidh guktie bovtse dajvesne vaanterde jîh baatsoen âtnoe areaalijste. Akte iktemearan dialogue reereminie orreme daan prosessen tjirrh. Daam barkoem lea tjirrehtamme prosjektesne "Fleksibilitet i reindriften – barrierer og muligheter for bærekraftig utvikling i reindriften i Nordland" (Fleksi-Rein), maam Baatsoen Evtiedimmiefoente (Laanteburriedirektoraate) finansieradamme, jîh Nordlandsforskning Camilla Risvollen baaktoe lea barkoem stuvreme.

Heaptoeh mah leah almetjistie jîh eatnamistie sjugniesovveme

Baatsoeburrieh gâabpagihtie sijtste vihkeles dajvide tjuvtjiedieh mej tjirrh bovtse tjuara vaanterdidh aktem jallh jienebh aejkieh fierhten jaepien. Teknikheles skilkehtassi jallh almetji darjomi gaavhtan bovtse mahta nyôjhkedh dejnie

dajvine rahtjedh, jîh baatsoeburrieh tjuerieh guhkiem giehtelidh jîh jijnjem barkoefaamoem nuhtjedh juktie bovtsen daej dajvi tjirrh "trumphiestidh". Dej mingemes jaepieh akte ahkedh stuerebe deadtove sjidteme areaalide skilkehtasigujmie jîh sturreminie dejnie gôökte baatsoesijtine. Goh akte konsekvense dellie daah dajvh, mah riektesisnie leah vihkeles vaesemesijjeh, haestiedihks heaptoeh sjidteme gosse jaepieboelhki ovmesse gâatomedajvi gaskem juhtieminie, jîh gosse gâatomen gaavhtan dajveste dajvese jâhta. Tsiehkieh mah leah ektiedamme v.g. topografijese jîh jaepieboelhkese (v.g. praarehkh, sôokes skâajje, lopme/jjenge), maehsieh viehkietidh iemie heaptoeh sjugniedidh, jîh dagkeri tsiehkij nuelesne dellie haestemh mah leah skilkehtasside jîh sturremidie ektiedamme, sijhtieh enn veaksahkâbpoee sjidtedh. Skilkehtassh jîh sturremh dajvine mah leah identifiseradamme goh heaptoeh, leah dan âvteste akte aajhtoe baatsoe, jîh lissiehtamme tsâatskelesvoetem krieveh reeremistie gaajhkine njeptjine jîh abpe stoerresiebriedahkesne. Prosjektesne baatsoesijth joekoen tjierrestamme man vihkeles lea dynamihkem guarkedh mij lea heaptoejde ektiedamme, jîh guarkedh man vihkeles dah dajvh leah gâatoemasse jîh man vihkeles lea nuepiem utnedh jaepieboelhki gâatomedajvi gaskem juhtedh.

Baatsoen daerpiesvoeth eah vâajnoes dorjesovvh kaarhtine

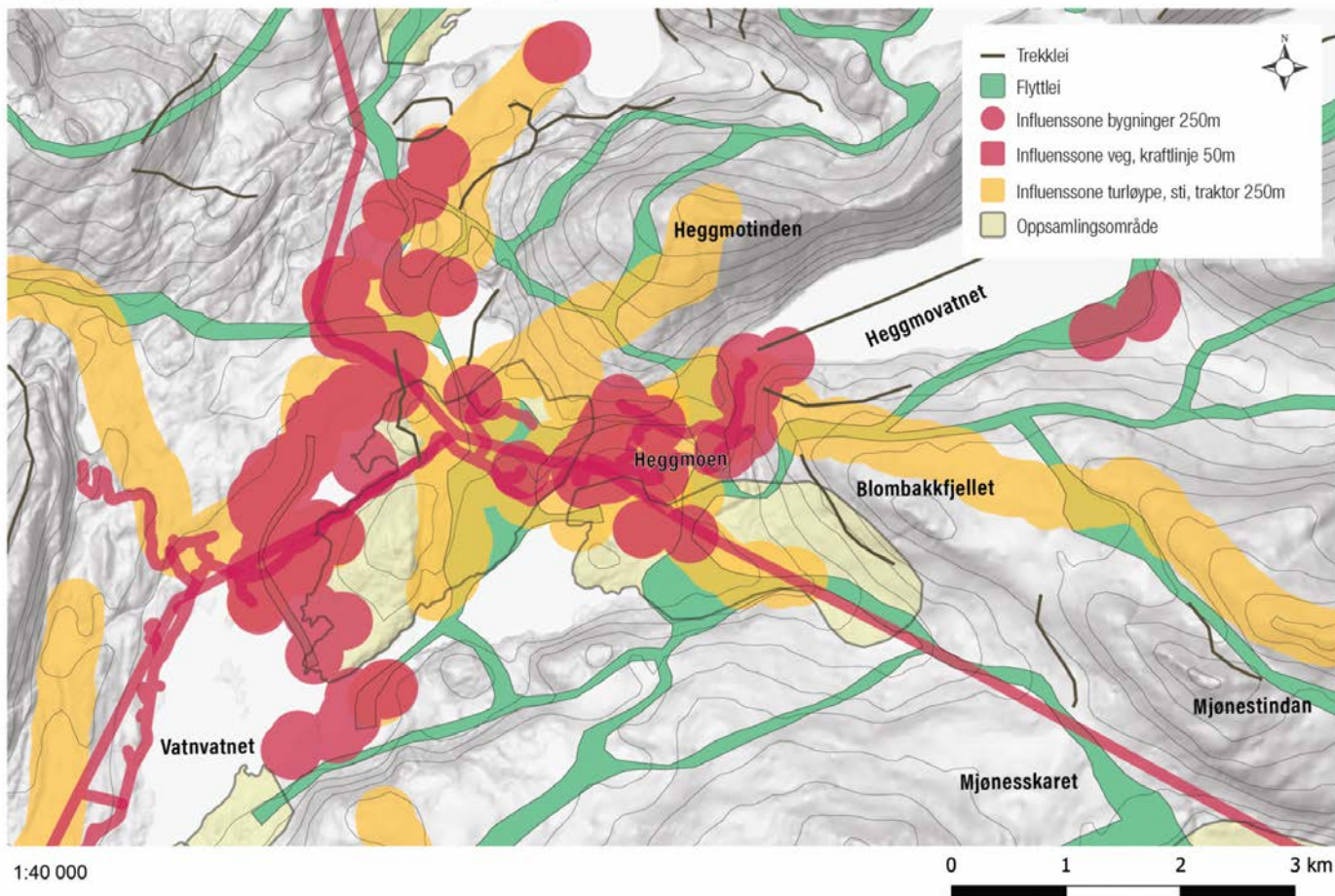
Akte stoerre haesteme baatsoe gosse skilkehtassh jîh darjomh almetjistie,

mah leah fer lihke juhtemegeajnojde mah leah kaarhtesne mierhkesjamme, bovtsen areaaleâtnoem tsevsieh. Vihtesjimmieh baatsoe-aajhterijstie, jîh pryôvoe bovtsesne, leah vuesiehtamme sturremh gellie kilomeeterh dubpielisnie maehsieh bovtsen areaaleâtnoem tsevtsehd. Bovtsen jeereldihkie âtnoe areaalijste baatsoejaepien tjirrh ij dan âvteste vâajnoes sjidth dejnie areaaleâtnoekaarhtine mah daelie gââvnesieh. Prosjektesne libie influensdajvh (gerve-medajvh) tjielkestamme fysiske tseegkeldahki bijre eatnamisnie goh gâetieh, faamoelinjah, geajnoeh jîh baalkah (vuartesjh 1. jîh 2. figuvrem). Daate lea tjielkestamme goh heaptoeh dejnie dajvine, jîh baatsoeburrieh leah influensdajvide tjielkestamme mah voenges daajroem dan sjiere dajven bijre utnieh.

Haestiedihks diejvesetjielkestimmieh kaarhtine – voenges tsiehkieh muenieh

Kaarhteprogrammesne ArcGIS dirregh gââvnesieh mah maehsieh âtnasovvedh juktie sjiere bufferedajvh jallh sjiere influensdajvh guvviedidh (akte funksjovne gusnie sieve jallh tsiehkij kaarhtesne aktem guvviedamme dajvem sov bijre âadtje aktene âvtelhbodti tjielkestamme jîh uniforme gamtosne). Daan biejjien ij naan standaardevuekieh gââvnesie juktie dagkerh sjiere dajvh baatsoekaarhtine guvviedidh, men digkiedimmieh dan bijre reeremisnie juhtieminie. Dagkerh standardiseradamme gamtoeh eah sijth læjhan representatijve ârrodh dan jeereldihkie gamtose influensdajvh

Heggmoen i Duokta reinbeitedistrikt (RBD)

Figur 1: Heggmoen i Duokta reinbeitedistrikt

Figurve 1: Heggmoen, Duokta sijtesne (gaaltije: H. Lundberg, Analyse og Tal)

skogstetthet og tid på året. Denne unnavikelsesavstanden eller influenssonen knyttet til fysiske inngrep i landskapet (eks. hytter, kraftlinjer, vei/jernbane) eller forstyrrelser fra menneskelig aktivitet (eks. tur- og skigåing, toppturer, hundekjøring) varierer både fra sted til sted og gjennom årstidene. En reindrifutøver understreket dette:

«Å beregne hensynsone eller influenssone fins det ingen eksakt mal på.. Det er mange faktorer som spiller inn.. F.eks. om vinteren handler det om snøforholdene på det gitte tidspunktet når vi flytter reinen – dybden, konsistensen og hvor i landskapet snøen falt...»

Det er derfor viktig å utvikle begrepsbruken i og visualiseringen av kartmaterialet. Størrelsen og formen på influenssone og hva som faktisk blir vektlagt i kartene reflekterer per

i dag ikke den reelle forstyrrelsen for reindriften, og vi argumenterer for at det heller ikke fins en standard mal for dette. Her er reindrifutøvernes kunnskap og erfaringer veldig viktig både for å definere hvordan reinens bevegelsesmønster samt deres drift bedre kan bli representert gjennom arealbrukskartene.

Det er nødvendig å se flytt- og trekkleiene i lys av samspillet mellom kumulative effekter av inngrep i landskapet. Det er der flaskehalsene skapes, men flaskehals er ikke per i dag et begrep som brukes i kartmaterialet. Vårt prosjekt viser at flaskehals kan være et nyttig begrep å introdusere i reindrifskartene, i tillegg til et økt fokus på influenssone for å bedre kunne vurdere den reelle påvirkning som inngrep og forstyrrelser har på reindrifens arealbruk. En viktig forutsetning er imidlertid

at dette bygger på reindrifas kunnskap om bruken av landskapet og dette kan ikke reduseres til tekniske standarder.

Å se og kjenne landskapet

Flaskehalsene som er illustrert her utgjør begge kritiske passasjer for reindriften ettersom dette er det eneste stedet der reinen kan bevege seg mellom øst og vest (Duokta rbd.) og korteste veien mellom ulike beiter (Ildgruben rbd.). Disse kartene har blitt til gjennom dialog og samarbeid mellom reindrifutøverne og forskere, og er et eksempel på hvordan erfaringsbasert kunnskap kan kombineres med vitenskapelig kunnskap og fremstilles i kart for å gi et bedre bilde av både komplekse sammenhenger samt den dynamiske bruken av landskapet.

Figur 1 viser flaskehalsen knyttet til

utnieh bovtsen riektes åtnosne eatnamistie. Prosjektesne libie gellie aekjiek ussjedadteme åvtelen eajhnadovvimh åehpiedehtemem influensdajvijste figurvresne 1 jìh 2 däärjoehtidh.

Båatsoeburrieh däärjrehtieh gåhkoe lea jearohke voenges tsiehkijste goh guktie eatneme vååjnoe, man jìjnje lopme lea, man söökes skåajje lea jìh mennie mieresne jaepien bovtsen lea desnie. Daate gervemegåhkoe jallh sjìere influensdajve ektiedamme fysiske skilkehtasside eatnamisnie (v.g. hæhtjoe, faamoelinjah, geajnoe/ruevtierajroe) jallh sturremh almetji darjoemijstie (v.g. vaanterdimmie jìh tjoejkeme, tjahki nille vaedtsedh, bjenjigujmie vuejedh) jeerehtieh dovne sijjeste sæjjan jìh jaepieboelhi tjìrrh. Akte båtsoeburrie dam tjìertesti:

« Ij naan tjìelke maallem gååvnesh juktie sjìere krööhkemedajvem jallh sjìere influensdajvem aerviedidh. Gellie faktovrh mah leah vihkeles. V.g. daelvege dellie lea lopmen bijre dan vihties tìjjen gosse mijjiek bovtsigujmie juhtebe – man jìjnje lopme lea, guktie lopme lea jìh gusnie eatnamisnie tjuatseme... »

Dan åvteste vihkeles diejveseåtnoem evtiedidh kaarhtematerijellesne jìh kaarhtematerijellem visualiseradidh. Influensdajvi stoeredahke jìh hammoedimmie jìh mìsse leavloe raaktan biejesåvva kaarhtine, eah dam tjìelke sturremem båtsoese vueseht, jìh mijjiek argumenteerebe akte standaarde maalle ij akt disse gååvnesh. Daesnie båtsoeburrie daajroe jìh däärjrehtimmie joekoen vihkeles, dovne juktie tjìelkestidh guktie bovtsen vaanterde jìh aaj guktie båtsoe buerebelaakan maahta representeradamme sjìdtedh areaaleåtnoekaarhti tjìrrh.

Daerpies juhteme- jìh rahtjemelajrojde tjoevkesisnie vuartasjidh dehtie ektiespìeleste dej kumulatijve effekti gaskem dejstie skilkehtassijste eatnamisnie. Desnie dah heaptoeh sjugniesuvvieh, men heaptoe ij leah akte diejvese mij kaarhtematerijellesne åtnasåvva daan biejjien. Mijjen prosjekte vuesehte heaptoeh maehtieh nuhteligs diejvesinie årrodh båtsoeskaarhtide sjiehtesjidh, lissine akten lissiehtamme fokusasse influensdajvide juktie buerebelaakan maehtedh vuarjasjidh guktie daaresjim-

mieh jìh sturremh tjìelkelaakan båtsoen areaaleåtnoem tsevtisieh. Akte vihkeles krievenasse lea daate båtsoen daajroem eatnemeåtnoen bijre våaroeminie åtna, jìh ij maehtieh dam giehpiedidh tehnikesle standaarde.

Eatnemem vuejedh jìh damedh

Heaptoeh mah leah vuesiehtamme daesnie leah gåabpatjahkh geerve tjangeldahkh båtsoese, dan åvteste daate lea dihte aajnehke sijjiek gusnie bovtsen maahta rahtjedh luvliedajven jìh jilliedajven gaskem (Duokta sijte), jìh ånemes geajnoem vaanterdidh ovmessie gåatomedajvi gaskem (Ildgruben sijte). Daah kaarhtie leah dorjesovveme dialogen jìh laavenjostoen tjìrrh båtsoeburrie jìh dotkij gaskem, jìh vuesehte guktie daajroe mij däärjrehtimmeste båtsoe maahta daejremevoeten daajroene aktanidh jìh dam kaarhtine åehpiedehtedh juktie buerebe guvviem vedtedh dovne gellielaaketje ektiedimmijste jìh dam jeereldihkie åtnoen tjìrrh eatnamistie.

Figurve 1 heaptoem vuesehte ektiedamme sæjjan Heggmoen Bådådjon tjìeltesne, Duokta sijtesne. Båtsoen däärjrehtimmien mietie maahta joekoen geerve årrodh Heggmoen baaktoe juhtedh bovtsine dan åvteste eatneme dan praarehke jìh tjaaavterge, jìh vaenie sijjiek gååvnesh gusnie maahta vaesedh. Lissine söökes skåajje sæemies lehkesne, jìh geerve vuejedh guktie juhteme bovtsigujmie jåhta daennie dajvesne. Dan åvteste dan praare dellie daerpies hijvenlaakan vuejedh juktie maehtedh jìjtjemse posijoneradidh bovtsen vaanterdimmiemöonsteren mietie. Joekoen dej minngemes 4-5 jaepiej orre tuvvebaalkah båtsoeme jìh destie enn vierrebe sjìdteme bovtsigujmie juhtedh aktene praare jìh giedtsies eatnamisnie. Akte fysiske installasjovne goh v.g. akte hæhtjoe ij daarpesjeh akte haesteme årrodh, men dihte darjome hæhtjose jìh hæhtjoste jìh magkeres darjome dihte lea, lea dihte mij daamtaj bovtsen balta. Daate dynamihke ij våajnoes sjìdth kaarhtine.

Umskaret lea vuajnalgamme goh akte heaptoe båtsoeburrie gaskem Ildgruben sijtesne, jìh lea vuesiehtamme 2. figurvresne. Daate heaptoe lea aktene naa ræhpas eatnamisnie mij leah tsavtseme

jieniebijstie båarasåbpoe geajnoelaajroeste mah dajven tjìrrh juhtieh. Daesnie uvtemes sturremh almetji darjoemijstie geajnoelaajroej mietie jìh abpe jeatjah eatnamisnie mah haestemh bovtsenjuhtiemasse sjugniedie. Sijjeste eatnemem akten ledtien perspektijven tjìrrh vuejedh, guktie kaarhtie darjoe, akte båtsoeburrie aarvoem tjìertesti eatnemem dääresth vuejedh juktie konsekvensh skilkehtassijste jìh almetji darjoemijstie våajnoes darjodh.

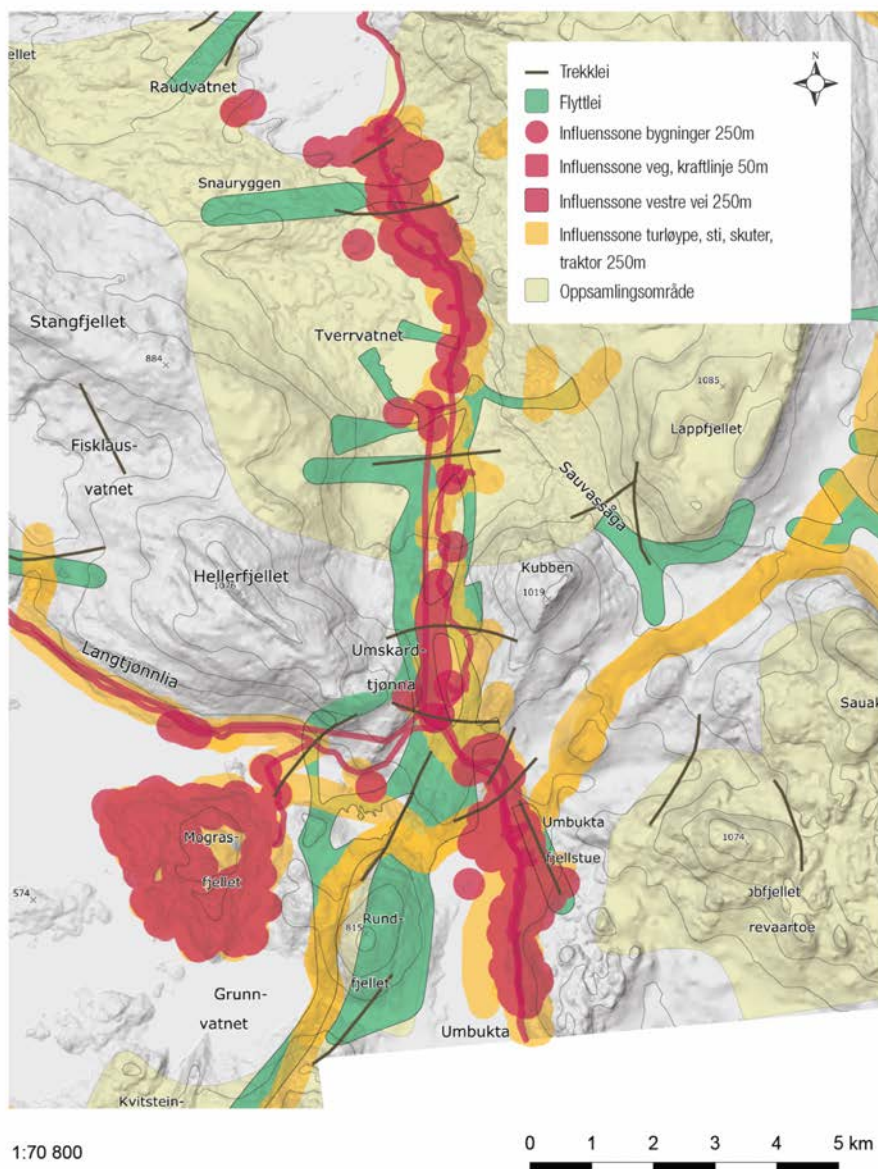
Akte vuesiehtimmie disse lea joekets effekth geajnoebigkemistie dajvesne Umskarden bijre. Akte bæeries geajnoelaajroe eatnemem fulkie jìh dan bijre stråmhpoeh jìh sermieh guktie almetji darjomh daan geajnoen mietie ajve bovtsen ånnetji sturrieh mah leah aktem stuhtjem geajnoebealeste. Mubpene bielesne dajveste akte urrebe geajnoelaajroe jåhta mij lea bæjjanamme eatnamisnie dievhtemi tjìrrh. Dan åvteste almetjh, mah daan geajnoem nuhtjeh, sijhtieh våajnoes årrodh bovtsese guhkiebistie, jìh sturremedajve sæjhta gemtebe årrodh viertiestamme dejnie bæeries laajroene. Daah vuesiehtimmieh viehkietieh daajroedaerpiesvoetem våajnoes darjodh voenges tsiehkij bijre, jìh dynamihken jìh gelliervoeten bijre eatnamisnie.

Juktie vearelde, almetji darjomh, svih-tjemh leah jeereldihkie, lissine jeatjah jarkelimmieh goh juvrh jìh klijmajarkelimmieh, båtsoeburrie tjìertestieh daerpies aktem jeereldihkie perspektijvem utnedh mij lea dihte mij gamtoem representerede influensdajvine. Båtsoeburrie aaj jiehtieh dialoge jeatjah utnijigujmie eatnamistie lea vihkeles juktie v.g. jìjnjh darjomh almetjijstie uvtedh gosse bovtsigujmie juhtiemine jìh suehpeden. Daate viesjesvoetide vuesehte gosse ajve kaarhtide vuartesje mah gååvnesh bieleden båtsoem meatan vaelledh vuesiehtimmien gaavhtan soejkesjeprosessi tjìrrh.

Däärjrehtimmiebaseradamme daajroe kaarhtematerijellesne

Akte dejstie stööremes haestiemijstie daan beajjetje eatnemesoejkesjimmesne lea doh gellie jìh daamtaj gaahrtijie giehtelimmieh laante- jìh eat-

Umskardet i Ildgrubben reinbeitedistrikt (RBD)

skapet for øvrig som skaper utfordringer for reinflyttingen. Fremfor å se landskapet gjennom et fugleperspektiv slik kartene gjør, poengterte en reindriftsutøver verdien av å se terrenget gjennom et tverrsnitt av landskapet for å synliggjøre konsekvenser av inngrep og menneskelig aktivitet. Et eksempel på dette er forskjellige effekter av veiutbygging i området rundt Umskardet. En gammel veitrasé følger terrenget og er omgitt av busker og kratt slik at menneskelig aktivitet langs denne veien i liten grad virker forstyrrende på reinen som oppholder seg et stykke unna veien. På andre siden av området går en nyere veitrasé som er hevet i terrenget gjennom fyllinger. Dermed vil mennesker som bruker denne veien være synlig for reinen på lang avstand og forstyrrelsessonen vil være bredere sammenlignet med den gamle traséen. Disse eksemplene er med på å synliggjøre behovet for kunnskap om lokale forhold samt dynamikken og mangfoldet i landskapet.

På grunn av variasjonen som fins i værforhold, folks aktivitet, bevegelser i tillegg til andre endringer som rovdyradferd og klimaendringer, poengterer reieneierne behovet for å ha et dynamisk perspektiv på hva som representerer bredden i influenssoner. Reieneierne sier videre at dialog med andre brukere av landskapet er viktig, for å unngå f.eks. mye menneskelig aktivitet under reinflytting og kalving. Dette illustrerer svakhetene ved å bare forholde seg til eksisterende kart uten å involvere reindriften fullt ut gjennom eksempelvis planprosesser.

Erfaringsbasert kunnskap i kartmaterialet

En av de største utfordringene i dagens landskapsplanlegging er de mange og ofte konkurrerende virksomhetene på land- og naturressurser. Reindriften erfarer at utbyggere, konsekvensutredere og planleggere ikke fanger opp kompleksiteten som eksisterer i terrenget og de risikerer dermed å tolke kartene feil. Det er

Figur 2: Umskaret i Ildgrubben reinbeitedistrikt (kilde: H.Lundberg v/Analyse og Tal)
 Figvre 2: Umskaret, Ildgrubben sijtesne (gaaltije: H. Lundberg, Analyse og Tal)

Heggmoen i Bodø kommune i Duokta reinbeitedistrikt. Reindriften erfarer her at det kan være svært utfordrende å passere Heggmoen med reinen ettersom terrenget er veldig bratt og kupert, og steder å passere er få. I tillegg er skogen tett noen steder, som gjør reinflyttingen uoversiktlig i dette området. Det bratte terrenget krever god synsevne for å kunne posisjonere seg i forhold til reinens bevegelsesmønster. Særlig de siste 4-5 årene har nye turstier dukket opp, og dette reduserer fremkommeligheten ytterligere i et bratt og smalt terreng. En fysisk installasjon

som f.eks. ei hytte trenger ikke å være ei utfordring, men det er aktiviteten til og fra hytta og hvilken aktivitet det er, som ofte skremmer reinen bort. Denne dynamikken kommer ikke til syne i kartene.

Umskaret betegnes som en flaskehals blant reindriftsutøvere i Ildgrubben rbd. og er illustrert i figur 2. Denne flaskehalsen er i et relativt åpent landskap som er påvirket av at flere eldre veitraséer går gjennom området. Her er det særlig forstyrrelser som følge av menneskelig aktivitet etter veitraséene og i land-

nemieverhtiej bijre. Båatsoe dååjrehte dah mah bigkeminie, konsekvensalkehtæjjah jïh soejkesjæjjah eah gellielaaketjem vueptesth mij eatnamisnie gååvnese, jïh dan åvteste leah vaahrine kaarhtide båajhtoehlaakan toelhkestidh. Daerpies lissiehtamme daajrojne guktie edtja areaaleåtnoekaarhth toelhkestidh, dan åvteste kaarhth leah standardiseradamme aelhkiehtimmieh rïektesvoeteste, jïh dan åvteste ij gåessie gih dynamihkem eatnamisnie ellieslaakan vueseht.

Akte båatsoeburrie jeehti:

« Standaarh darjodh guktie edtja konsekvensh (råajvarimmijste) aerviedidh lea geerve. Almetjh eah dagke nuekie ussjedadth man gellielaaketje eatname lea – mijjieh giehtelibie naemhtie guktie dihte voenges tsiehkide eatnamisnie sjeahta jïh dejtie sturremidie mah joe gååvneseh. Daan sjiekenisnie

aaj smaave orre prosjekth maehhtieh stoerre konsekvensh mijjese åadtjodh».

Daajroe maam båatsoe åtna sov baelien tjïrrh eatnamisnie bovt sine ektine dej ovmesseie jaepieboelhki tjïrrh lea joekoen vihkeles juktie guar kedh jïh kaarhtide toelhkestidh goh vielie goh ajve sievh, polygonh jïh mierieh eatnamisnie. Dan åvteste eevre vihkeles båatsoe varke meatan sjædta soejkesjimmesne skilkehtassijste jïh darjoemijstie mah sijhtieh bovtsem sturredh.

Laavenjostoe båatsoen, dotkijen jïh reeremen gaskem buerebe kaarhti gaavhtan

Daan prosjekten tjïrrh mijjieh viehkiehtibie illustrasjovnh kaarhtijste evtiedidh mah enn vielie vuesiehtieh jïh vueptiestieh gelliievoetem jïh dyna-

mihkem skilkehtassijste, sturremijstie jïh båatsoen areaaleåtnoste. Seamma tïjjen haestiemi die tjuvtjediebie gosse bovt sen areaaleåtnoem kaarhtese beaja jïh influensdajvh tjïelkeste. Mijjen barkoe lea vuesiehtamme gosse fokusem heaptojde åtna jïh heaptojde meatan vaalta kaarhtematerijellese dellie dihte maahta viehkiehtidh areaalh vuesiehtidh mah leah lissie vihkeles båatsoen fleksibiliteetese jïh dahkoesæjjan. Jalhts prosjekte "FleksiRein" aadtjen lea galhkeme sijhtebe dialogem jïh laavenjostoem jærhkedh båatsoen, dotkemen jïh reeremen gaskem, dejnie ulmine representasjovnem bueriedidh båatsoen areaaleåtnostejïh daerpiesvoeteste kaarhtematerijaalesne, jïh siebriedahken goerkesem lissiehtidh ihke bovtse ovsturreldh gåatome- juhteme- jïh rahtjemedajvh daarpesje.

Foto: Askild Solberg

Figur 3 Diskusjoner rundt kart og arealbruk. Tom Lifell, Camilla Risvoll, Svein Morten Eilertsen (foto: Aase Kristine Lundberg).
 Figuvre 3 Digkiedimmieh kaarhti jih areaaleätnoen bijire. Tom Lifell, Camilla Risvoll, Svein Morten Eilertsen (guvvie: Aase Kristine Lundberg).

behov for økt kunnskap om hvordan arealbrukskart skal tolkes, ettersom kartene er standardiserte forenklinger av virkeligheten og derfor aldri helt og fullt representerer dynamikken i landskapet.

En reindrifutøver uttrykte at: «Å lage standarder på hvordan anslå konsekvenser [av tiltak] er vanskelig. Folk reflekterer kanskje ikke nok rundt hvor mangfoldig naturen er – vi har en drift tilpasset lokale naturforhold og allerede eksisterende forstyrrelser. I denne sammenhengen kan selv små nye prosjekter få store konsekvenser for oss.»

Kunnskapen som reindriften besitter

gjennom sin tilstedeværelse i landskapet sammen med reinen gjennom de ulike årstider er uvurderlig for å forstå og tolke kartene til å bety mer enn bare streker, polygoner og punkter i landskapet. Det er derfor helt avgjørende at reindriften blir involvert tidlig i planleggingen av inngrep og aktivitet som medfører forstyrrelser på reinen.

Samarbeid mellom reindriften, forskere og forvaltning for bedre kart

Gjennom dette prosjektet bidrar vi til å utvikle illustrasjoner av kart som i større grad synliggjør og fanger opp mangfoldet og dynamikken av inngrep, forstyrrelser og reindriften arealbruk. Samtidig peker vi på

utfordringer knyttet til kartfesting av reinens arealbruk og definering av influenssoner. Arbeidet vårt har vist at fokus og inkludering av flaskehalser i kartmaterialet vil kunne bidra til å synliggjøre arealer som er ekstra viktige for reindriften fleksibilitet og handlingsrom. Selv om prosjektet 'FleksiRein' er nylig avsluttet vil vi fortsette dialog og samarbeid mellom reindriften, forskning og forvaltning med mål om å bedre representasjonen av reindriften arealbruk og -behov i kartmaterialet, samt øke samfunnets forståelse for reinens behov for uforstyrrede beite- flytt- og trekkarealer.

Soabahallan - Samisk mekling i reindriften

I denne artikkelen trekker vi frem noen funn fra et RUF finansiert forskningsprosjekt. Målet med prosjektet var å utarbeide et kunnskapsbasert grunnlag til forskrifter om gjennomføring av mekling etter § 73 i reindriftsloven.

Av Jan Erik Henriksen, Ida Hydle og Knut Petterson

Vi har lest dokumenter, gjennomgått reindriftsrelaterte dommer, snakket med reineiere og myndigheter som jobber med reindrifts-spørsmål samt meklere med erfaring fra reindriftskonflikter.

§ 73 sier:

Fylkesmannen kan av eget tiltak eller etter ønske fra en leder av siidaandel, fra en siida eller fra et distrikt bestemme at det skal megles mellom to parter som ikke klarer å samarbeide om løsning av en konflikt.

Fylkesmannen eller Reindriftsstyret utpeker en person som antas å ha tillit hos begge parter som megler. Megleren innkaller til møte med rimelig varsel, og begge parter har plikt til å møte.

Nærmere regler om gjennomføring av mekling fastsettes av departementet.

Reindriftsloven av 2007 innebar flere endringer. Siida erstattet driftsenhet, staten kan pålegge alle reineierne i en siida/distrikt en prosentvis lik reduksjon av reintall dersom distriktet/siidaen internt ikke blir enige om reduksjon. Sistnevnte bestemmelse anses av staten som en del av 2007 lovens dreining mot økt selvstyre i reindriften. Dreiningen represen-

terer et brudd på en lang periode med «lappefogd-styring» der lappefogden avgjorde spørsmål og tvister mellom reineierne. Med 2007 lovens «innføring» av selvstyre, blir henvendelser fra reineierne møtt med svar om at dette må dere selv ordne opp i og ved uenighet, anses slike konflikter som privatrettslige. Vi setter «innføring» i hermetegn fordi det er grunn til å stille seg spørsmålet om reindriftsmyndighetene har gjort reindriftsamene i stand til å ivareta dette selvstyret gjennom for eksempel opplæring. Det gikk ti år før selvstyreutvalget la frem sin rapport om utfordringer for selvstyre i reindriftnæringen (2016). Og lovnaden i reindriftslovens § 73 om å utforme forskrifter om mekling er ennå ikke innfridd. Et velfungerende meklingsinstitutt er en sentral del av selvstyret, da ikke alle uenigheter eller konflikter lar seg løse uten at noen utenfra bidrar. Ved spørsmål om hvorfor dette har tatt så lang tid, har det mer uformelt vært sagt at man har hatt andre presserende oppgaver, bla reintallfastsettinger, reintallsreduksjoner og forvaltningsmessig omorganisering.

Mangel på tilrettelegging for selvstyre og manglende konflikt-løsningssystem samtidig med at reineierne har blitt møtt med svaret «privatrettslig», har gjort reindriftsrelaterte konflikter mer synlige.

Samtidig ser vi i media en økt bruk av advokater og rettsaker for å forsøke å løse konfliktene. Vi sier «forsøke» fordi rettssystemet til tross for muligheter med rettsmekling, svært sjelden bidrar til å løse de underliggende konfliktene. I en rettsak «vinner» den ene, mens den andre taper. Tapende part må vanligvis også betale «vinnerens» saksomkostninger som fort kommer opp i millionbeløp. Reindriftnæringen er en liten og tett minoritetsnæring der alle kjenner alle. Næringen er svært presset til å avgjøre beitearealer til «samfunnsnyttige» formål som gruveindustri, kraftutbygging, militære formål, veier, hyttefelt etc. Svarene på slike utfordringer finnes kanskje helt andre steder enn i rettsaker mellom naboer og gamle kjenninger. Slike måter å «løse» konflikter på blir svært belastende psykisk og sosialt. Det vil som oftest være mange uheldige og negative hendelser og episoder før sakene havner i retten, trusler og krangel, kanskje også voldsepisoder. Tidligere venner blir uvenner. Folk lever med en kontinuerlig beredskap for hva som blir det neste. Man mister nattesøvn og får kroppslige og psykiske smerter.

Dommene vi har studert viser at hoveddelen av konfliktene handler om beitearealer. I flesteparten av rettsakene er staten stevnet. De

fleste konfliktene oppstår på høst og vinterbeite. Mange av disse sakene er langvarige og har gått gjennom hele rettssystemet. I slike saker er det ikke så enkelt å skille mellom interne og eksterne konflikter. En rekke av de forordninger som myndighetene har kommet med og som påvirker forhold mellom reineiere, ligger langt tilbake i tid. De er fra en tid da synet på samiske rettigheter var annerledes og mindre utviklet enn i dag. Det samme gjelder lovgrunnlaget og rettspraksis, både i norske domstoler og internasjonale organer. Også synet på alternativ tvisteløsning og gjenopprettende rett (Restorative Justice) har endret seg de senere år.

Vi har gjort en grundigere analyse av to av sakene fordi vi finner trekk ved disse to konfliktene som går igjen i mange konflikter. I den ene saken handler det om et område som både er et beiteområde og et flytteområde som har vært brukt av begge parter på forskjellige måter i minst tre generasjoner. Myndigheter har blandet seg inn i bruken i minst to omganger på tidligere tidspunkt. Saken viser også hvordan press på beiter i ett område, bidrar til press og konflikter i nabo-området.

Den andre saken viser hvordan og hvilke konsekvenser det har at to gode naboer havner i en rettssak mot hverandre. Ulik vektlegging av syn på reindrift som kun en økonomisk inntektskilde eller også som en viktig samisk identitetsfaktor virker konfliktfremmende. Både det å tilrettelegge for at reindrift blir en tilstrekkelig inntektskilde, og forventninger om erstatningsutbetaling for tapt beite har sine utfordringer. Her finner vi at yngre og eldre reineiere har ulike holdninger. Disse to sakene viser også betydningen som advokater og sakkyndige har. Mange advokater lever av å representere parter i rettssaker. Advokatene flest er i liten grad orientert mot mekling. Norske dommere har begrenset opplæring i og varierende grad av

erfaring med rettsmekling. Samtidig finnes det dommere som er svært opptatt av mekling som alternativ til rettsprosessen

Vi er derfor skeptiske til forslagene fra utvalget om jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften som ble fremlagt i 2016. Jordskifteretten er en del av rettssystemet og utvalgets tilnærming er juridisk og ikke meklingsfaglig basert. Arbeidet med bruksplaner bør gi grunnlag for mekling, men dette er en sak for jordskifteretten og ikke politi og de ordinære domstoler. Et problem med dagens lov er at dersom jordskifteretten er enig med klager, kan den bare oppheve bruksreglene. Bruksreglene må deretter til ny behandling i distriktet. Dette er helt annerledes enn slik jordskifteretten med sin fleksible ordning ellers arbeider. Arbeidsgruppen foreslår at fylkesmannen skal administrere meklingsordningen. Fylkesmannen er statens representant i fylket. Vi har i rapporten dokumentert at staten ofte er part i reindriftskonflikter, og at reineiere er skeptiske og har liten tillit til fylkesmannens reindriftskompetanse og meklingskompetanse.

Politiet/ reinpolitiet har heller ikke god nok praktisk og teoretisk kompetanse i mekling. Reindriften har lite kjennskap til politiets meklingsmandat. Reineiere forbinder politiuniformen med kriminalitet og har liten tro på politiet i reindriftskonflikter, selv om reinpolitiet brukes mye til befaringsoppdrag sammen med reindriftsmyndighetene. Reineiere og reindriftsmyndigheter synes heller ikke å ha god nok kompetanse på hva som på den ene siden er brudd på lover og regler og dermed en politisak og eventuelt en sak for domstolene, og på den andre siden hva som er brudd på bruksregler og dermed en sak for reindriftsmyndigheter og eventuelt jordskifteretten. Vi ser også mangler i samarbeidet mellom politiet/reinpolitiet og reindriftsmyndighetene. Politiet har

lite kjennskap og få henvisninger til konfliktrådene. Politijuristene ved Finnmark politidistrikt er en flaskehals dersom saker foreslås oversendt til konfliktrådene, fordi påtaleavgjørelse tar alt for lang tid. Mekling må skje snarest. Slik tidsbruk medvirker til å befestе mistilliten til myndigheter og til utenrettslig «løsning» på konflikter

Vi har også sett på forslaget til konflikthåndteringsnivåene til selvstyret utvalget. Utvalget foreslår fire nivåer:

1. Distriktsstyret forsøker å finne løsning
2. Lokal konfliktløsning i regi av næringen
3. Mekling etter § 73 i reindriftsloven
4. Domstolene

Vi registrerer at ingen av disse trinnene fungerer tilfredsstillende idag. Distriktsstyrene fungerer ytterst ulikt, og rettssakene vi viser til forteller oss at distriktsstyret pr. idag ikke er rustet til å finne løsninger på konflikter på et tidlig tidspunkt. Konfliktløsning i regi av næringen selv synes også foreløpig fjernt. Hvem og hva skal representere næringen: Norske reindriftsamers landsforbund (NRL)? Reindriftsstyret?

§ 73 må fylles med et innhold som partene kan enes om, hvis den skal kunne bidra til konfliktløsning. Vi har vist at det ikke bare gjelder § 73, men også andre deler av reindriftsloven må revideres for at § 73 skal få noen betydning.

Hvis det fjerde trinnet, domstolene, skal bidra til fred og god konflikthåndtering i reindriften, så må de rustes opp. Domstolene i dag spiller en ytterst varierende rolle. Det er vanskelig å se noen konsekvens i domstolenes samejuridiske politikk, dvs. rettsbehandlingen av saker med en eller flere samiske parter og/eller saker med samerettslige problemstillinger.

Tillit og habilitet til mekler anses svært sentral i vellykket mekling. Vi undersøkte derfor om konfliktrådene som et profesjonelt landsdekkende konfliktorgan også kunne mekle i reindriftskonflikter etter §73. Konfliktrådene er lite kjent og lite brukt i samiske områder, også av politiet/reinpolitiet. Men eksempler viser at man kan lykkes også i reindriftsrelatert mekling. Denne muligheten til frivillig mekling på et offentlig, nøytralt nivå, må også stå åpen for reindriften – men det kreves informasjon, tillitsbygging og tilleggs-skolering av meklere. Samisk språk er viktig, man må bruke mye tid til forberedelser og motivasjon. Innen reindriften er dette med å klare seg, iešbirget, høyt ansett. Vi påpeker også en reindriftssamisk motstand mot å delta i stormøter (dialogmøter der alle som er berørt av konflikten inviteres og der mye av arbeidet foregår ved at deltakerne sitter i sirkel). Utstrakt bruk av for-samtaler og indirekte mekling må derfor innarbeides. Det må også åpnes opp for å ta i bruk naturen, dvs at man møtes ute, som meklingsarena.

Konfliktrådene har profesjonell meklingkompetanse, men denne må tilpasses samisk språk og kultur. Reindriftsamene er selv også opptatt av at meklere har reindriftskunnskap. Vi forstår argumentasjonen, men ser at kravet om reindriftskompetanse hos meklere vil være vanskelig å forene med kravet om habilitet og tillit. Dette taler for å bruke eksterne meklere også i reindriftskonflikter. Konfliktrådene sin mekling er basert på frivillighet, mens § 73 også åpner opp for tvungen mekling. Konfliktrådene mangler en form for samisketnisk beredskap som bør være tilstede ved denne type mekling.

Vi har fremmet følgende forslag, basert på våre meklerefaringer og funn i rapporten:

Meklingen etter § 73 bør ligge i reindriftsarbeidet til Sametinget og samordnes med NRL, og Landbruksdirektoratet. UiT, bidrar gjerne med sin forskningsbaserte kompetanse om konflikthåndtering og mekling, reindriftsforhold, samisk språk og kultur, samerett, levekår og sosiale forhold. Det må utvikles et kurs for meklere og meklingsveiledere som

skal kvalitetssikre meklerens innsats. Også reineiere, særlig siidaledere og distriktssekretærer samt elever ved reindriftskolen bør få tilbud om opplæring i dialogkunnskap, konfliktforståelse og forvaltningskunnskap tilpasset konfliktfeltet og samisk reindrift. Slik opplæring bør bli en forutsetning for å inneha en stilling innen reindriftsforvaltning på sentralt og lokalt nivå.

Når det gjelder meklerrollen, bør følgende forhold vektles:

- Personlighet er viktig, kjønn er ikke så viktig, man må kunne samisk og være mer enn middels interessert
- Man må være «outsider», jobbe systematisk for å finne ut hvem som bør involveres, forstå slektskaps- og generasjonssystemet, bruke tradisjonelle møte- og kommunikasjonsformer, forstå frivillighet
- Være til stede, forsiktig, men ufravikelig, bruke mye tid, ha stayer-evne, bruke mange formøter, kunne skyttelmekling, forstå å være budbringer, forstå tidsdimensjonen i meklingen
- Ha gode og pedagogisk skolerte veiledere

Foto: Majjen Eira

Bruk av drone

Bruk av droner til forskjellige formål er blitt et aktuelt tema de siste årene. Også i reindriften har bruk av droner fått en viss utbredelse. Spørsmålet er om dette har noen nytteverdi for næringa? Hva er bruksområdene, begrensningene, mulighetene?

Av Erlend Winje, NIBIO og Rune Storvold, NORCE

I 2016 gjennomførte NORCE (tidligere Norut) og NIBIO en undersøkelse som hadde som formål å finne ut mer om bruk av droner i utmarksnæringene i Nord-Norge samt potensialet for fremtiden. I etterkant av undersøkelsen ble det også gjennomført regionale informasjonsmøter. Møtene ble finansiert av Fylkesmannen i de forskjellige fylkene.

Tilbakemeldingen fra undersøkelsen og informasjonsmøtene gir grunnlag for følgende konklusjoner mht reindriften:

- Mange utøvere/distrikter benytter allerede drone i driften og interessen for dette er økende
- Det er relativt mye kunnskap om dronetyper, praktisk bruk samt anvendelsesområder
- Det er manglende kunnskap om gjeldende regelverk (krav til godkjenning for næringsvirksomhet mm)
- De viktigste bruksområdene er leting/tilsyn, sanking og flytting av dyr
- Batterikapasiteten samt radioforbindelse er ofte den største begrensningen mht praktisk bruk (begrenset flytid og rekkevidde)

Nytteverdi for næringa

De mest vanlige dronene som brukes i reindriften per i dag er multiro-

torer. Dronens hovedfunksjon er at den fungerer som flyvende plattform for diverse sensorer og annet tilleggsutstyr. En av de viktigste funksjonene er streaming av video (filmkamera) samt at den avgir lyd. Gjennom dronens kamerafunksjon kan brukeren fjernobservere dyrene og omgivelsene. Lyden fra rotorene, eventuelt påmontert lydenhet, gir mulighet til å drive dyrene i ønsket retning. Tilbakemeldingene fra brukerne er ofte at dronen fungerer som et forlenget arm ved leting/tilsyn, noe som gir mulighet til å dekke større geografiske områder og på den måten letter tilsynet. Drone gir også større adgang til utilgjengelige eller farlige områder. Det siste kan eksempelvis være flytting av dyr fra skredutsatte områder.

Det fins også annet utstyr som kan monteres på dronen og som kan gi tilleggsopplysninger med nytteverdi for brukeren. Varmesøkende kamera kan, spesielt i kombinasjon med ordinært kamera, være til hjelp for å finne dyr for eksempel i skog. Men dette er enn så lenge kostbart utstyr som fort kan koste mer enn det smaker. Dronen kan også bære forskjellige typer sendere eller mottakere, slik som for eksempel enheter som kan motta signaler fra diverse GPS-enheter (eksempelvis radiobjella fra Telespor) i områder utenfor vanlig teledækning. Sammen med samarbeidsparter arbeider NIBIO nå med å utvikle små sendere

som gir signaler til en mottaksenhet som eksempelvis kan være montert på en drone. Senderne kan integreres i en halsklave eller et øremerke. Dette kan teoretisk gjøre det lettere å finne og identifisere enkelt dyr og grupper av dyr i terrenget ved å fly dronen i passende høyde over aktuelt område.

Så langt tilsier altså erfaringene at bruk av drone kan føre til økt effektivitet i driften, bedre dyrevelferd og redusert ulykkesrisiko for utøverne (HMS). Det er mulig at bruk av drone

i reindrifta

Lars Anders Bjerkås Huva i Tjeldøy RBD med drone. Foto Erlend Winje.

også gir et positivt miljøbidrag i form av mindre bruk av motorkjøretøy, men dette vet vi ikke nok om per i dag.

Krav til bruk av drone i næringsvirksomhet

Fremover må en forvente både en forbedring av eksisterende funksjoner samt utvikling av nye funksjoner som kan knyttes til bruk av drone. Det vi ser for oss som viktigst å ta tak i som FoU-institusjoner, er tilpas-

sing av teknologien mer spesifikt til næringens behov. Som nevnt er batterikapasiteten samt begrensninger mht kommunikasjon pilot-drone (radiosignaler, sendekapasitet streaming mm) blant de største flaskehalsene per i dag i forhold praktisk bruk. Men aller viktigst, slik vi ser det, er å bidra til at næringa kan innfri kravene i gjeldende regelverk. For å drive lovlig med drone i næringsammenheng for operatørklasse RO2, som vi anser som

mest aktuelt i reindrifta, må fører av dronen ha gjennomført obligatorisk e-læringskurs og eksamen, samt være tilknyttet og kvalifisert av en godkjent droneoperatør (virksomhet) registrert hos Luftfartstilsynet. En droneoperatør kan være et reinbeitedistrikt eller et etablert foretak rettet mer spesifikt mot formålet. Det stilles en del formelle krav til etablering og godkjenning av en droneoperatør. Blant annet skal det utarbeides en operasjonsmanual og risikoanalyse for virksomheten.

Kursopplegg for reindrifta

Både teknologien, kostnadene og ikke minst regelverket tilsier at å etablere seg som en seriøs droneaktør er en krevende sak som forutsetter kompetanseheving/spesialisering samt en del organisering for å lykkes. På nevnte informasjonsmøter ble dette nevnt spesifikt som en sak næringen ønsket hjelp til. NIBIO og NORCE har derfor søkt midler til utvikling og gjennomføring av et tilpasset kursopplegg der vi tar sikte på å hjelpe aktuelle aktører til å bli godkjent som droneoperatører og på den måten hjelpe næringen med å bli «airborne». Målet er å få godkjent minst 6 droneoperatører (virksomheter) i Nord-Norge i løpet av 2019 som kan knytte til seg dronepiloter og serve reindriftsnæringen med kvalitetssikrede dronetjenester i fremtiden innenfor gjeldende regelverk. Det forutsettes at deltakerne kan dokumentere tilknytning til reindrifta og at de har erfaring som dronepilot. Dersom finansieringen går i orden vil vi informere mer om dette i løpet av mai eller juni.

Kontaktinformasjon:
erlend.winje@nibio.no
Tlf 47 32 92 14

Evaluering av endringer i den offentlige forvaltningen av reindriften

NIBIO, divisjon Kart og statistikk, har på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) gjennomført en evaluering av endringer i den offentlige forvaltningen av reindriften som trådte i kraft 1. januar 2014.

Av Finn-Arne Haugen, Ingrid M. Tenge, Geir-Harald Strand

Evalueringen gjelder spesifikt avviklingen av områdestyrene og overføringen av deres oppgaver til Fylkesmannen (FM) i de (den gang) fem nordligste fylkene. LMD ga følgende mandat for evalueringen:

Hovedformålet med evalueringen er å få vurdert om endringene har gitt en mer oversiktlig og effektiv forvaltning, samt en mer tydelig forvaltningsstruktur.

I tillegg skal evalueringen vurdere hvorvidt:

- integreringen av forvaltningen av reindriften i et bredere faglig miljø så langt, samlet sett, har gitt kompetansemessige gevinster,
- det er utviklet gode rutiner for samisk og reindriftsfaglig medvirkning i den nye forvaltningsmodellen,
- endringen av forvaltningen har bidratt til økt legitimitet i reindriften og samfunnet for øvrig,
- omorganiseringen har endret reindriftsnæringens opplevelse av hvordan førstelinjetjenesten løser sine oppgaver,
- fylkesmannen har bidratt til at kommuner og fylkeskommuner i større grad ivaretar sitt ansvar overfor reindriften gjennom fylkeskommunale- og kommunale planprosesser.

I forbindelse med overføring av forvaltningsmyndigheten til de fem nordligste fylkesmennene ble det avklart at reindriftens områdekontorer skulle være lokalisert der de var før overføringen. Imidlertid ble det åpnet for at det gjennom fylkesvise prosesser kunne være rom for andre løsninger dersom dette vil være mest effektivt og hensiktsmessig. Fylkesmennene har valgt noe ulik organisering av reindriften, og i evalueringen må det også vurderes om valg av forvaltningsmodell har virket inn på måloppnåelsen.

Evalueringen er basert på intervjuer med representanter for Fylkesmannen, Landbruksdirektoratet, Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforening (NRL). I alt ble 23 personer intervjuet. I tillegg ble reinbeitedistriktene, kommunene og andre interessenter invitert til å delta gjennom en nettbasert spørreundersøkelse. Spørreundersøkelsen hadde lav svarprosent (24 %).

Oversiktlig og effektiv forvaltning, og en tydelig forvaltningsstruktur: Evalueringen viser at endringen har hatt positiv effekt på effektiviteten i forvaltningen. Dette gjelder særlig behandling av plansaker. Reindriftshensyn kommer nå inn tidligere i samordningsprosessene, og antall forvaltningsledd er redusert ved avviklingen av områdestyrene. Forvaltningens struktur oppleves

som tydelig internt i embetene, samtidig som det er påpekt noe uklarhet i forholdet mellom Fylkesmannen og Landbruksdirektoratet. Også for kommunene og andre offentlige etater har det nå blitt enklere å forholde seg til denne delen av reindriftsforvaltningen, først og fremst fordi disse kjenner fylkesmannsembetet og forholder seg til dette i flere sammenhenger. Reindriftsnæringa opplever ikke forvaltningen som mer tydelig. Særlig gjelder dette reinbeitedistrikter som disponerer areal i flere fylker der fylkene har organisert reindriftsforvaltningen ulikt.

Kompetansemessige gevinster: Endringen har ført til at fylkesmannsembetene har fått økt kunnskap om reindriftsnæringa, samtidig som reindriftsforvaltningen har fått bedre tilgang på juridisk kompetanse. Reindriftsforvaltningens kompetanse på reindrifta i egen region synes i noen grad å være svekket ved at saksbehandlere ikke lenger kan støtte seg på kompetansen i områdestyrene. Det er også blitt mindre kontakt og utveksling av kompetanse mellom ulike forvaltningsnivåer innad i reindriftsforvaltningen og mellom områdekantorene.

Rutiner for samisk og reindriftsfaglig medvirkning: Forvaltningen og Sametinget/NRL har ulike oppfatninger av begrepet medvirkning, og der-

Boazodoalu almmolaš hálddašeami rievdadusaid árvvoštallan

NIBIO, Kárta ja statistihkka ossodat lea Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta (EBD) ovddas árvvoštallan rievdadusaid boazodoalu almmolaš hálddašeamis, mat fápmui bohte ođđajagimánu 1. beivvi 2014.

*Finn-Arne Haugen, Ingrid M. Tenge,
Geir-Harald Strand*

Árvvoštallan guoská earenoamážiid guovllustivrraid heaittiheapmái ja go sin doaimmat sirdojedje Fylkkamánniide dan (dalá) viđá davimus fylkkain. EBD attii čuovvovaš mandáhta árvvoštallamii: Váldoulbmil lea árvvoštallat jus rievdadusat leat dagahan čielgaseappo ja doaibmileappo hálddašeami, ja maid čielgaseappo hálddašanstruktuvrra.

Dasa lassin galgá árvvoštallamis boahtit ovdán jus:

- boazodoalu hálddašeami ovt-tastahttin viidát fágalaš birrasii dássáži lea buktán gelbbolašvuoda bohtosiid go geahččá ollislaččat,
- leat ovddiduvvon buorit rutiinnat sámegeala ja boazodoallofágalaš mielváikkuheami ektui dan ođđa hálddašanmodeallas,
- hálddašeami rievdadeapmi lea veahkehan lasihit legitimitehta boazodoalus ja servodagas muđui,
- ođđasisorganiseren lea rievdadan boazoealáhusa vásáhusa dan ektui movt vuosttašlinjabálvalus čoavdá áššiid,
- fylkkamánni lea váikkuhan dasa ahte suohkanat ja fylkasuohkanat eambo vuhtiiváldet iežaset ovddasvástádusa boazodoalu ektui fylkasuohkanlaš- ja suohkanlaš plánaproseassain.

Hálddašanválldi sirdima oktavuođas dan viđa davimus fylkkamánniide čielggaduvvui ahte boazodoalu guovllukantuvrrat galge bisuhuvvot báikkiin gos dat ledje ovdal sirdima. Goitge rahppui dat vejolašvuhta ahte fylkkaid gaskasaš proseassain galgá leat vejolašvuhta eará čovdosiidda jus dat leat beaktileappo ja ávkkálaččabut. Fylkkamánnit leat välljen iešguđet lágan organiserema boazodoalus, ja árvvoštallamis ferte guorahallat jus hálddašanmodealla välljen lea váikkuhan dasa movt olahit mihtuid.

Árvvoštallamis leat jearahallan áirasiid Fylkkamánnis, Eanandoallo-direktoráhtas, Sámedikkis ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvvis (NBR). Oktiibuot leat jearahallon 23 olbmo. Dasa lassin leat orohagat, suohkanat ja eará berošteaddjit bovdejuvvon searvat jearahallaniskadeapmái neahta bokte. Jearahallaniskadeapmái lei unnán vástidanproseanta (24 %).

Čielgasit ja doaibmileappo hálddašeapmi, ja čielgasit hálddašanstruktuvra: Árvvoštallan čájeha ahte rievdadeapmi lea váikkuhan buori guvlui go guoská hálddašeami doaibmilvuhtii. Dat guoská earenoamážiid plánaáššiid meannudeapmái. Boazodoallovuhtiiváldin boahtá dál árabut mielde ovttahttinproseassaide, ja hálddašanlađđasat leat dál unnon go guovllustivrrat leat

heaittihuvvon. Hálddašeami struktuvra vásihuvvo dál čielgaseabbon ámmáhiin siskkáldasat, seammás go čujuhuvvo eahpečielggasvuhta gaskal Fylkkamánni ja Eanandoallo-direktoráhta. Maiddái suohkaniidda ja eará almmolaš ásahusaide lea šaddan álkit doalahit oktavuođa boazodoallohálddahusain, vuosttažettiin go sii dovdet fylkkamánniámmáha ja doibmet dan ektui mángga oktavuođas. Boazoealáhus ii gal vásit hálddašeami čielgaseabbon. Earenoamážiid guoská dat orohagaide mat geavahit areálaid mángga fylkkas, ja gos fylkkat leat organiseren boazodoallohálddašeami goabbat dahje iešguđet vuogi mielde.

Gelbbolašvuoda bohtosat: Rievdadeapmi lea váikkuhan dasa ahte fylkkamánniámmát lea ožžon eambo gelbbolašvuoda boazoealáhusas, seammás go boazodoallohálddahussii lea lassánan juridihkalaš gelbbolašvuhta. Boazodoallohálddahusa gelbbolašvuhta iežas guovllu boazodoalus orru muhtin dáfus hedjonan go áššemeannudeaddjit eai sáhte šat doarjaga oazžut guovllustivrraid gelbbolašvuodas. Lea maiddái unnon oktavuohta ja gelbbolašvuoda lonohallan gaskal daid iešguđet hálddašandásiin boazodoalu siskkobealde ja gaskal guovllukantuvrraid.

Rutiinnat sámegeala ja boazodoal-

med også om målet for samisk og reindriftsfaglig medvirkning. Forvaltningens forståelse av begrepet har bakgrunn i lovverk, særlig plan- og bygningsloven og forvaltningsloven, hvor grupper og enkeltpersoner gis rett til innsikt, og til å gi uttrykk for sine synspunkt. Sametinget og NRLs forståelse av medvirkning knyttes til folkerettslige begreper om medbestemmelse, som slår fast at den samiske befolkningen har spesielle rettigheter som forplikter myndighetene. Det er behov for å skille tydelig mellom medvirkning og medbestemmelse. Reindriftsnæringas mulighet til medvirkning svekkes om arenaer og prosesser som skal ivareta dette blir nedprioritert som følge av det politiske arbeidet for økt medbestemmelse. Dagens prosesser og arenaer for medvirkning, slik forvaltningen oppfatter begrepet, synes ikke å være tilstrekkelige. Det er derfor behov for å utvikle disse videre.

Legitimitet i reindriften og samfunnet for øvrig: Forvaltningens legitimitet i reindriftsnæringa synes å være svekket, men det er ikke grunnlag for å peke på omorganiseringen i seg selv som årsak til dette. Misnøye med grunnlaget og prosessen bak endringen, en oppfatning om uklarheter i reindriftsloven, samt konflikter og regulerende vedtak i næringa, synes å påvirke denne holdningen. Forvaltningens legitimitet i samfunnet for øvrig synes å ha økt, spesielt gjelder dette for kommuner og andre offentlige etater. Det er en generell oppfatning av at det nå er et tydeligere skille mellom forvaltning og næring.

Førstelinjetjenesten: Områdekonto-
rene framstår fortsatt som et viktig element i førstelinjetjenesten. Det er ulik oppfatning av hvor godt embetene ivaretar førstelinjetjenesten, avhengig av om det er forvaltningsoppgaver eller utadrettet virksomhet med aktiv rådgiving ovenfor

næringa som vektlegges. Det synes klart at reindriftsforvaltningen har hatt en dreining mot større vekt på forvaltningsoppgaver og mindre rådgiving. Dette er en styrt utvikling over flere år og er ikke en følge av den organisatoriske endringen. Samtidig har reinbeitedistriktene gjennom reindriftsloven av 2007 fått større selvstyre og er ment å ivareta en større del av rådgivings- og serviceoppgavene, noe de ikke har hatt ressurser til.

Fylkeskommunale- og kommunale planprosesser: Omleggingen synes å ha ført til en bedre faglig samordningsprosess hvor også reindrifta inkluderes på et tidlig stadium. Samtidig er det utvilsomt utfordrende for reinbeitedistriktene å følge opp alle sakene hvor de blir berørt. Ut fra de politiske forutsetningene som til enhver tid er gitt, bidrar fylkesmannsembetene til at reindriftsnæringas interesser blir ivaretatt i plansaker. Eventuelle endringer med hensyn til hvor sterkt reindrifta skal prioriteres er ikke et spørsmål om organisering av forvaltningsorganet, men må komme som følge av endringer i politiske styringssignaler.

Forvaltningsmodell: Fylkesmannsembetene har valgt ulike modeller for organisering av reindriftsforvaltningen. Ut fra det materialet som foreligger her er det ikke grunnlag for å konkludere med at en bestemt organisasjonsmodell fungerer best i forhold til måloppnåelsen. At det etableres interne rutiner og prosedyrer som fungerer i forhold til valgte modell, synes å være viktigere enn hvilken modell som velges. Opprettholdelse av områdekonto-
rene har vært viktige for å opprettholde både kvalitet og legitimitet i forvaltningen, og for å skape ro i omorganiseringssprosessen.

Evalueringen inneholder forslag til tiltak som kan vurderes nærmere, uten å gi konkrete anbefalinger: Det

er trolig en fordel for reindriftsnæringa om fylkesmannsembetene benytter samme organisasjonsstruktur for reindriftsforvaltningen og harmoniserer kontaktpunktene mot næringa slik at forvaltningen fremstår mest mulig ensartet og gjenkjennelig. Fylkesmannsembetene bør utvikle nye arenaer og prosedyrer for reindriftsnæringas medvirkning i planprosesser, f.eks. supplere (eller erstatte) dialogforum med arenaer for bredere involvering og medvirkning. Det bør utredes hvordan reinbeitedistriktenes evne til å fylle rollen de er tillagt gjennom reindriftsloven kan styrkes, eventuelt om det er behov for en egen rådgivingstjeneste for næringa. Fylkesmannsembetene bør videreutvikle samarbeidet mellom de ulike fagområdene som har relevans for reindriftsnæringa. De bør også etablere prosesser, møtesteder eller nettverk som sikrer at reindriftsforvaltningen vedlikeholder og styrker kunnskapen om reindriftsnæringa i sin region. Internt i reindriftsforvaltningen bør de faglige møteplassene (både mellom embetene og med Landbruksdirektoratet) styrkes.

lofágalaš mielváikkuheami ektui: Hálddahas ja Sámedikkis/NBRas lea iešguđet lágan ipmárdus doahpagii mielváikkuheapmái, ja nu maiddái mihttui sámegiela ja boazodoallofágalaš mielváikkuheapmái. Hálddahas ipmárdus doahpagii lea duogáš lánkaortnegis, earenoamážiid plána- ja huksenlága ja hálddahaslága vuodul, maid bokte joavkkuin ja ovttaskas olbmui lea riekti beassat diehtit, ja maiddái ovddidit oaviliiddiset áššiide. Sámediggi ja NBR ipmárdus čatnaša álbmotrievttalaš doahpagiidda mielmearrideami hárrái, mas daddjo ahte sámi álbmogis lea earenoamáš rievttit mat geatnegahttet eiseváldiid. Lea dárbu earuhit čielgasit mielváikkuheami ja mielmearrideami. Boazoealáhusa vejolašvuoh- ta mielváikkuheapmái hedjona arenain, ja proseassat mat galget vuhtiiváldit dán eai vuoruhuvvo go politihkalaččat bargojuvvo lasihit mielmearrideami. Dálá proseassat ja arenat mielváikkuheapmái, nugo hálddahas ipmirda doahpaga, eai oro leamen doarvá. Lea dárbu ovdánahttit daid eambo.

Legitimitehta boazodoalus ja servodagas muđui: Hálddahas legitimitehta boazodoalus orru hedjonan, muhto ii leat gal vuodđu cuiggodit ođđasisorganiserema sivvan dasa. Duhtameahttuvuohta rievdeami vuđđui ja prosessii, ipmárdus eahpečielggasvuodaid ektui boazodoallolágas, ja soahpameahttuvuohta ja ráddjejuvvon mearrádusat ealáhusas, leat dat mat orrot váikkuheami dáidda guot- tuide. Hálddahas legitimitehta servodagas muđui orru buorránan, earenoamážiid go guoská suohka- niidda ja eará almmolaš áshusaide. Lea obbalaš ipmárdus ahte dál lea čielgasit ráđji gaskal hálddahas ja ealáhusa.

Vuosttašlinjábálvalus: Guovllukan- tuvrrat leat ain mávssolaš oassin vuosttašlinjábálvalusas. Leat

iešguđet lágan ipmárdusat dan ek- tui man bures ámmáhat vuhtiiváldet vuosttašlinjábálvalusa. Dat boahtá das jus leat hálddahaslašdoaimmat dahje doaimmat olggudasat oktan ealáhusa ráđdeaddima ektui mii deattuhuvvo. Orru leamen čielggas ahte boazodoallohálddahas lea jorran dan guvlui ahte hálddahas- lašdoaimmat deattuhuvvojit eambo ja lea unnit ráđdeaddin. Dat lea stivrejuvvon ovdáneapmi mángga jagi badjel ja ii leat váikkuhus orga- niserema rievdeamis. Seammás leat orohagat 2007 boazodoallolága bokte ožžon eambo iešmea- rideami, mas lea oavvilduvvon ahte galgá vuhtiiváldet stuorit oasi ráđdeaddin- ja bálvalusdoaimmain, juoga masa sis eai leat leamaš resurssat.

Fylkkasuohkanlaš- ja suohkanlaš plánaproseassat: Rievdeapmi orru mielddisbuktán buoret fágalaš ovttahttinproseassa mas maiddái boazodoallu fáttmastuvvo árat dásis. Seammás lea diehtelasat hástalus orohagaide čuovvulit buot áššiid maiddái guoskkahuvvojit. Daid politihkalaš eavttuid ektui mat áigges áigái addojit, de leat fylkamánniámmáhat veahkkin dasa ahte boazoealáhusa beroštumit vuhtiiváldojit plánaáššiin. Vejolaš rievdeameit dan ektui man bures boazodoallu galgá vuoruhuvvot ii leat gažaldat hálddahasorgána organiseremis, muhto ferte boahtit ovdán politihkalaš stivrensignáid rievdeamiin.

Hálddašanmodealla: Fylkamánniám- máhat leat välljen iešguđet lágan modeallaid organiseret boazodo- allohálddahas. Daid dieđuid ektui mat leat ii leat vuodđu konkluderet jus muhtin dihto organiserenmode- alla doaibmá buoremusat mihtuid olaheami ektui. Go áshuvvojit siskkáldas rutiinnat ja bargovuogit mat doibmet välljejuvvon modealla hárrái, de orrot dat mávssoleappot go dat makkár modealla välljejuvvo.

Guovllukantuvrraid doalaheapmi lea leamaš dehálaš vai bisuha sihke kva- litehta ja legitimitehta hálddahasas, ja maiddái vai doalaha ráfi ođđasis- organiserenproseassas.

Árvvoštallan sisttisdoallá árvalu- said doaibmabijuide maid sáhtta vihkkedallat lagabui, alma addi- mis konkrehtalaš ávžžuhusaid: Lea jáhkkimis ovdamunni boazodollui jus fylkamánniámmáhat atnet seamma organiseren struktuvra boazodoallohálddahasas, ja nu harmonisere oktavuodagaskaoami ealáhusa ektui vai hálddašeampi lea nu ollu go vejolaš ovttalágán ja dakkár maid olbmot dovdet. Fyl- kkamánniámmáhat berrejit ovddidit ođđa arenaid ja bargovugiid mas lea boazodoalu mielváikkuheapmi plánaproseassain, ovdamearkka dihte dievasmahttit (dahje mols- ut) gulahallanforuma arenaiguin mas lea viidát fáttmasteapmi ja mielváikkuheapmi. Berre maid čielg- gadit movt sáhtta nannet orohagaid návccaid deavdit dan rolla mii lea sidjiide lasihuvvon boazodoallolága bokte, ja jus vejolaččat lea dárbu sierra ráđdeaddinbálvalussii ealá- hussii. Fylkamánniámmáhat berrejit ovddidit ovttasbarggu gaskal daid iešguđet fágasurvggiid main lea guoskevašvuoh- ta boazodollui. Berre maid áshat proseassaid, čeahkka- nansajiid dahje fierpmádaga mii sihkarastá ahte boazodoalloháld- dahus doalaha ja nanne gelbbo- lašvuodá guovllu boazodoalus. Boazodoallohálddahas siskkáld- dasat berrejit nannejuvvojit fágalaš deaivvadanbáikkit (sihke ámmáhiid gaskkas ja Eanandoallodirektoráhta gaskkas).

Transporterer du rein med bil eller henger?

Mattilsynet retter oppmerksomhet mot dyrevelferd for rein denne våren. Vi vil øke reineiernes bevissthet om hvordan de ivaretar dyrevelferden for rein under og etter transport.

Av Mattilsynet

Det kan være en stor påkjenning for et dyr å bli transportert, og det er flere hensyn som må tas

I noen sammenhenger trenger du kompetansebevis for å transportere rein for å sikre at dyrevelferden er ivaretatt under transport.

Skal du transportere dyr som en del av en næring må du ha fullført kurs og mottatt kompetansebevis. Eksempler på næringsmessig transport er transport til slakteri, transport av andres dyr mellom beiter og transport i forbindelse med turisme.

Det finnes noen unntak. Du behøver ikke kompetansebevis hvis du driver hobbybasert transport. Eksempler på dette er transport av kjøre rein til bruk i reinkappkjøring og transport av egne dyr mellom beiter. Som «egne dyr» regnes også andres dyr i samme siida som transporteres som en del av et arbeidsfellesskap.

For informasjon om kurset «Transport av levende reinsdyr»: www.sagelv.no. Neste kurs holdes i slutten av mai 2019. Er du i tvil om du behøver kompetansebevis kan du kontakte ditt lokale Mattilsyn for veiledning.

Foto: Majjen Eira

Etter transport er det viktig at alle dyrene får tilsyn for å være sikker på at ingen har blitt skadet

Det er stressende for dyrene å bli transportert. Særlig på våren er det ikke en selvfølge at alle dyrene klarer seg etter å ha blitt transportert. Det er ditt ansvar som dyreeier å ha nok tilsyn med dyrene til at du kan være sikker på at de klarer seg godt etter transport.

Pass på at dyr som blir gående for seg selv ikke legger seg og blir liggende. Som dyreholder må du ha godt nok tilsyn med dyrene til å oppdage syke og skadde dyr så fort som mulig. Ingen dyr skal forlates slik at de risikerer å bli liggende og dø av seg selv. Det må forhindres at svake dyr blir liggende og angripes av åtseldyr mens de er i live. Derfor er det svært viktig at svake dyr en-

ten må avlives med en gang, eller følges opp særskilt. Det er dyreholders ansvar at det blir gjort. Dette er selvfølgelig alltid viktig, men særlig aktuelt på denne tiden av året.

Aktuelt regelverk:

Den som har ansvar for dyr har også ansvaret for at dyra har det bra. Mattilsynets oppgave er å føre tilsyn, veilede og pålegge tiltak dersom dyrevelferden ikke blir ivaretatt.

- Lov om dyrevelferd
- Forskrift om næringsmessig transport av dyr på www.lovddata.no

For mer informasjon:

Les om dyretransport på www.mattilsynet.no
Ta kontakt med ditt lokale Mattilsyn hvis du har spørsmål. Tlf. 22 40 00 00

Geasehat go bohccuid biillain dahje jorriin?

Biepmubearráigeahčču goziha erenoamážit ellidsuodjalusa bohccuid fievrredemi oktavuodas. Mii dahttut fuomášahttit boazoeaiggádiid mo sii sáhttet vuhtiiváldit ellidsuodjalusa fievrredeami barggu oktavuodas.

Elliide sáhtá fievrredeapmi garrasit čuohcat, ja leat máŋga beali maid ferte fuolahit

Muhtin oktavuodain gáibiduvvo sierra kursa ovdal go dus lea lohpi fievrredit ealli bohccuid vai sihkkarastát ealliin lea buorre dilli fievrredeami oktavuodas.

Jus áiggut fievrredit eallid ealáhusdoaimma oktavuodas, de fertet leat čadahan kurssa ja ožžon gelbbolašvuodaduodaštusa. Ealáhusdoaimmalaš eallidfievrredeapmi lea ovdamearkka dihte fievrredeapmi njuovahahkii, earáid eallid fievrredeapmi ovttá guohtunatnamis nubbái ja fievrredeapmi turistaealáhusa oktavuodas.

Don it dárbbáš gelbbolašvuodaduodaštusa jus fievrredat bohccuid ástoáiggedoaimmaid oktavuodas. Ovdamearkkadihte herggiid heargegilvvuide dahje iežat bohccuid gaskkal geasse-

geahčču. Dát guoská maid siidaguimmiid boccuide, daid oáččot maid geasehit bargguid oktavuodas.

Dieđuid kursa “Transport av levende reinsdyr” (Ealli bohccuid fievrredeapmi) birra: www.sagelv.no Boahtte kursa lágiduvvo loahpageahččen miessemanus 2019. Jus it dieđe dárbbášat go don gelbbolašvuodaduodaštusa, de sáhtát jearrat iežat báikkálaš Biebmobearráigeahččus.

Maŋnel fievrredeami lea deatalaš bearráigeahččat eallid vai dieđat ahte leat dearvan eai ge lapmašuvvan.

Eallit streassaluvvet fievrredeami geažil. Erenoamážit giđđat ii leat diehttelas ahte buot eallit cevzet maŋnel go leat fievrreduvvo. Lea eallid eaiggáda ovddasvástáduš dárkkistit ahte ii oktage ealli leat lápmašuvvan dahje eará ládje gillán ja ferte leat sihkar ahte eallit bures cevzet maŋnel fievrredeami.

Ferte leat dan meare buorre bearráigeahčču ahte fuomášit buohcci ja váibbat bohccuid jođánit. Galgá fuolahit ahte bohccot mat mannet

sierra, eai báze iehčanassii. Ii oktage boazu galgga guđđojuvvot nu ahte sáhtá iešalddis jápmit, dahje eallinaga borahallat boránávddiide.

Váibbat bohccuid galgá juogo dakkaviđe heakkahuhttit, dahje áimmahuššat erenoamážit. Lea boazodolliid ovddasvástáduš dan fuolahit.

Láhkaásahusat

Lea eallid eaiggáda ovddasvástáduš dárkkistit ahte eallit eai gillá. Jos eaiggát ii fuolat iežas eallid, biepmubearráigeahčču soaitá dalle fertet dahkat mearrádušaid varjalit eallidsuodjalusa.

- Eallidsuodjalus láhka (Lov om dyrevelferd) www.lovdato.no
- Láhkaásahus eallid fievrredeami birra ealáhusdoaimmas (Forskrift om næringsmessig transport av dyr)

Eambo dieđut

- Loga dáppe eambo eallid fievrredeami birra mattilsynet.no
- Váldde oktavuoda Biebmobearráigeahču in jus leat gažaldagat-Tlf 2240 0000.

TILSKUDD TIL JURIDISK BISTAND FOR REINBEITEDISTRIKTER OG SIIDAER

Som reinbeitedistrikt eller siida kan dere få tilskudd til juridisk bistand i saker som gjelder reindriften beiterett. Tilskuddet gis gjennom Reindriften Utviklingsfond.

*Av Elena Guttormsen, seniorrådgiver
Landbruksdirektoratet*

Hvem kan få tilskudd?

Tilskuddet gis til reinbeitedistrikter og siidaer. Det betyr at siidaandeler og enkeltreineiere ikke har mulighet til å søke på dette tilskuddet.

Hvilke saker omfattes av tilskuddsordningen?

Tilskuddet gis kun i saker som gjelder reinbeitedistriktets/siidaens arbeid med sikring av reindriften beiterett, blant annet arbeid med beskyttelse av beitearealer. Slike saker kan for eksempel være etablering av hyttefelt eller vindkraft i reinbeiteområder.

Dere kan få tilskudd i saker både med og uten domstolsbehandling. Saker uten domstolsbehandling er for eksempel søknader om utbygging i reinbeiteområder, som blir behandlet av plan- og bygningsmyndighetene. I saker med domstolsbehandling kan dere innvilges tilskudd både for behandling av saken i tingretten, og for behandling i høyere instanser hvis dere har behov for å anke saken.

Tilskudd til juridisk bistand gis ikke i saker mellom reindriftsutøvere eller mellom reindriften og reindriftsmyndighetene. Grunnen til dette er at reindriftsmyndighetene ikke skal ta parti med en av partene i saken.

Hvilke utgifter kan dekkes av tilskuddet?

Dere kan søke om tilskudd til dekning av følgende utgifter:

- Juridisk bistand etter antall timer som er brukt i saken.
- Deres egne utgifter til reise og opphold i forbindelse med rettsmøter o.l. Slike utgifter må ha vært nødvendige i saken. Det vil si at hvis dere kunne avholde møte med advokat på Skype eller telefon, vil dere ikke få refundert utgifter til reise og opphold hvis dere i stedet for velger å møte advokat personlig. I rettsmøter er det som regel møteplikt, slik at utgifter knyttet til reise og opphold i forbindelse med rettsmøter vil anses som nødvendige.
- Rettsgebyr og sideutgifter i forbindelse med en rettsak.

Hvor mye kan dere få?

I retningslinjene er det satt begrensninger for hvor mye tilskudd søker kan få i forskjellige typer saker:

- I saker uten domstolsbehandling kan det gis tilskudd for inntil 50 timer juridisk bistand. Dette kan for eksempel være utarbeidelse av en reindriftsfaglig uttalelse i en byggesak.
- I saker med domstolsbehandling i første instans (tingretten) kan det gis tilskudd for inntil 100 timer juridisk bistand, inkludert 50 timer forut for domstolsbehandlingen.

Timesatsen tilsvarer den til enhver tid gjeldende offentlige salærsatsen. Per 1. januar 2019 utgjør timesatsen kr 1 040.

Hvis dere har søkt om dekning av både juridisk bistand og andre utgifter, slike som rettsgebyr, reise mv, vil dere kun få tilskudd innenfor det maksimale beløpet for den enkelte ordningen. Dette kan illustreres med følgende eksempler:

- Hvis dere har søkt om tilskudd til 100 timer juridisk bistand i en sak for tingretten, og reise og opphold for distriktets representanter, vil dere kun få tilskudd som tilsvarer 100 timer x kr 1 040 = kr 104 000.
- Hvis dere har søkt om tilskudd til 50 timer juridisk bistand i en sak for tingretten, og reise og opphold på kr 20 000, vil dere få tilskudd som tilsvarer 50 timer x kr 1 040 = kr 52 000 pluss tilskudd til dekning av utgifter til reise og opphold på kr 20 000, totalt kr 72 000.

Hvordan skal utgiftene dokumenteres?

Utgiftene skal dokumenteres med følgende dokumenter:

- Spesifisert faktura fra advokat som viser antall timer som er brukt, og hva konkret timene er brukt på (for eksempel, skrivning av stevning, lesing av saksdokumenter, telefonkontakt med klient mv). I tillegg må dere legge ved dokumentasjon på at fakturaen er betalt, for eksempel kontoutskrift.
- Fakturaer fra hotell/flyselskap mv som viser deres utgifter til reise og opphold i forbindelse med saken, og dokumentasjon på at disse er betalt (kvittering/kontoutskrift).
- Fakturaer på rettsgebyr/sideutgifter, og dokumentasjon på at disse er betalt (kvittering/kontoutskrift).

Hva hvis dere får tilkjent saksomkostninger i retten eller får fri sakførsel?

Ofte er det slik at den parten som vinner saken, har krav på å få dekket sine saksomkostninger fra motparten, med mindre saken er av slik art at retten bestemmer å ikke tilkjenne parten omkostningene. Hvis dere

får dekket saksomkostningene i retten, vil tilskudd til juridisk bistand fra RUF bli krevet tilbake. Grunnen til dette er at hvis dere beholder tilskuddet, vil dere ha fått dekket de samme omkostningene to ganger.

Hvordan søker dere?

Søknad om tilskudd til juridisk

bistand må fremmes på et særskilt skjema, som finnes på Landbruksdirektoratet.no. Søknaden sendes til Landbruksdirektoratet på: postmot-tak@landbruksdirektoratet.no eller Landbruksdirektoratet, Postboks 1450 Vika, 0116 Oslo. Det er ingen søknadsfrist for denne tilskuddsordningen.

DÅARJØE JURIDIHKELES DÅARJØSE BÅATSOESIJTIDE JÏH SIJTIDE

Goh båtsoesijte jallh sijte mahtede dāarjōem juridihkeles dāarjōse āadtjodh aamhtesinie mah leah bātsoen gāatomereaktan bijre. Dāarjōe vadtasāvva Bātsoen Evtiedimmiefoenten tjirrh.

Gieh mahtieh dāarjōem āadtjodh? Dāarjōe bātsoesijtide jÏh sijtide vadtasāvva. Daate sājhta jiehtedh sijtebielieh jÏh aktegs bātsoeburrieh eah nuepiem utnieh daan dāarjōen bijre syōkedh.

Mah aamhtesh feerhmesuvvieh dāarjōeōornegistie?

Dāarjōe ajve aamhtesinie vadtasāvva mah leah bātsoesijten/sijten barkoen bijre juktie bātsoen gāatomereaktam gorredidh, gaskem jeatjah barkoe mij gāatomedajvh vaarjele. Dagkerh aamhtesh mahtieh vuesiehtimmien gaavhtan āarrodh tseegkeme hæhtjoesijijste jallh biegekfaamoe bātsoedajvine. Dijjieh mahtede dāarjōem āadtjodh aamhtesinie dovne riektiegietedimmine jÏh bieleden riektiegietedimmie. Aamhtesh bieleden riektiegietedimmie leah vuesiehtimmien gaavhtan ohtsemh bigkemen bijre bātsoedajvine, mah soejkesje- jÏh bigkemeāejvieladtijiste gietesuvvieh. Aamhtesinie riektiegietedimmine dijjele mahtede dāarjōem āadtjodh dovne aamhtesegietedæmman digkiereaktesne, jÏh gietedæmman jollebe instaansine jis dijjele daarpesjdie aamhtesen

bijjelen klāākedh.

Dāarjōe juridihkeles dāarjōse ij aamhtesidie bātsoeajhteri gaskem vadtasovvh, jallh bātsoen jÏh bātsoeāejvieladtji gaskem. Fāantoe lea bātsoeāejvieladtjh eah edtjh partijem vaeltedh aktine dejstie guejmijste aamhtesinie.

Mah maaksoeh dāarjōe mahta maeksedh?

Dijjieh mahtede dāarjōen bijre syōkedh juktie daejtie maaksojde maeksedh:

- Juridihkeles dāarjōe dej tājmoej mietie mah leah aamhtesinie ātnasovveme.
- Jijtjedh maaksoeh vuelkemen jÏh ārrōmen āvteste gosse meatan orreme reaktatjāanghkojne jÏh plearōeh. Daagkerh maaksoeh leah tjoereme daerpies āarrodh aamhtesinie. Daate sājhta jiehtedh jis dijjele lidh mahteme Skype-tjāanghkoem jallh tellefovne-tjāanghkoem utnedh, idie sijtht maaksoem vuelkemen jÏh ārrōmen āvteste āadtjodh jis dijjele sijjeste veeljede advokaatem persovneles rāakedh. Reaktatjāanghkojne āajvahkommes diedtem ātna stieresne āarrodh, guktie maaksoeh mah leah ektie-

damme vuelkiemasse jÏh ārrōemasse reaktatjāanghkoej sjiekenisnie sijhtieh vuajnalgidh goh daerpies.

- Reaktamaaksoe jÏh baaltemaaksoeh reakta-aamhtesen sjiekenisnie.

Man jÏjnjem mahtede āadtjodh?

Njoelkedassine gaertjedimmieh leah biejesovveme man jÏjnjem dāarjōem ohtsije mahta ovmessie sārhts aamhtesinie āadtjodh:

- Aamhtesinie bieleden riektiegietedimmie mahta dāarjōem vedtedh 50 tājmoej raajan juridihkeles dāarjōse. Mahta vuesiehtimmien gaavhtan aktem bātsoefaageles lahtestimmie darjodh aktene bigkeme-aamhtesinie.
- Aamhtesinie riektiegietedimmine voestes instaansesne (digkiereakta) mahta dāarjōem vedtedh 100 tājmoej raajan juridihkeles dāarjōse, desnie meatan 50 tājmoeh riektiegietedimmien āvtelen.

Tājmoēāasa lea dihte fierhten aejkien byōgkeles salææreāasa mij lea faamosne. Tsiengelen 1. b. 2019 tājmoēāasa lea 1 040 kr.

Jis dijjele lidie syōkeme maaksoen bijre dovne juridihkeles dāarjōste jÏh

Foto: Bjørnar Strøm Hågensen

jeatjah maaksojste, goh reaktamaaksoe, vuelkeme j̄ih vielie, sijhtede ajve d̄aarjoem aadtjodh dan bijjemes summen sisnjelen fiereguhten öörnegasse. Maahta dam vuesiehtidh daej vuesiehtimmiejgumjie:

- Jis dijjieh lidie d̄aarjoen bijre syöke-me 100 t̄ajmoej raajan juridihkeles d̄aarjose aktene aamhtesisnie digkiereaktese, j̄ih vuelkemen j̄ih årromen åvteste sijten tjirkijidie, sijhtede ajve maehdedh d̄aarjoem aadtjodh mij lea seamma goh 100 t̄ajmoej x 1 040 kr = 104 000 kr.
- Jis dijjieh lidie d̄aarjoen bijre syöke-me 50 t̄ajmoej åvteste juridihkeles veahkan aktene aamhtesisnie digkiereaktesne, j̄ih vuelkemen j̄ih

årromen åvteste 20 000 kråvnine, sijhtede d̄aarjoem aadtjodh mij lea seamma goh 50 t̄ajmoej x 1 040 = 52 000 kr lissine d̄aarjoe juktie vuelkemen j̄ih årromen åvteste maeksedh 20 000 kråvnine, ållesth 72 000 kråvnah.

Guktie edtja maaksojde vihtiestidh?

Edtja maaksojde vihtiestidh daej tjaatsegigumjie:

- Spesifiseradamme reeknege advokaatete mij vuesehte man gellie t̄ajmoej mah leah åtnasovveme, j̄ih misse t̄ajmojde vihtieslaakan nuhtjeme (vuesiehtimmien gaavhtan, tjaeleme steebnegistie,

lohkeme aamhtesetjaatsegijstie, tellefovnegaskese klientine j̄ih vielie). Lissine tjoerede vihtiestimmien baalte biejedh mij vuesehte reeknege lea maakseme, vuesiehtimmien gaavhtan kontotjaalege.

- Reeknegh hotellijste/ girtiesieltijste j̄ih vielie mah dijjen maaksoeh vuelkiemasse j̄ih årromasse aamhtesen sj̄iekenisnie vuesiehtieh, j̄ih vihtiestimmie mij vuesehte dah leah maakseme (vihtiesleahpa/kontotjaalege).
- Reeknegh reaktamaaksojde/baaltemaaksojde, j̄ih vihtiestimmie mij vuesehte dah leah maakseme (vihtiesleahpa/kontotjaalege).

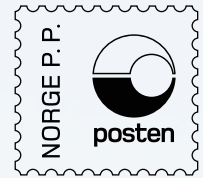

Enn jis dijjieh aamhtesemaaksoj- de åadtjode reaktesne jallh frijje aamhtesejuhtemem åadtjode?

Daamtaj dihte akte paarhte mij aamhtesem vitnie, krïevenassem åtna sov maaksoeh aamhtesen åvteste vuestieguejmeste åadtjodh, jis aamhtese ij leah dagkeres sårh-
tete guktie reakta muana ij guaj-
man maaksojde vedtedh. Jis dijjieh
aamhtesen maaksoeh reaktesne
åadtjode, dellie BEF sæjhtha krïevedh
dijjieh dâarjoem bâåstede maekse-
de. Fåantoe lea jis dijjieh dâarjoem
utniehtidie dellie lidh sijhteme
maaksoem åadtjodh seamma maak-
soej åvteste göökth.

Guktie syökede?

Tjuara ohtsemem dâarjoen bijre
juridihkeles dâarjose aktene sjje-
re goeresne tjaeledh, mij sijjesne
Landbruksdirektoratet.no gååvnese.
Ohtseme Laanteburriedirektora-
atese seedtesåvva: postmottak@
landbruksdirektoratet.no jallh Land-
bruksdirektoratet, Postboks 1450
Vika, 0116 Osko. Ij leah naan ohtse-
memierie daan öörnégasse.

Returadresse: Landbruksdirektoratet, avd. reindrift
Løkkeveien 111, 9510 Alta
ISSN 0333-4031

Fylkesmennene

Fylkesmannen i Troms og Finnmark
Statens hus, 9815 Vadsø
Telefon 78 95 03 00
fimtpost@fylkesmannen.no
Besøksadresse:
Deanugeaidnu 6, Karasjok
Bredbuktnesveien 50B, Guovdageaindu
Skogbrukets hus, Andselv
Strandveien 13, Tromsø
Damsveien 1, Vadsø

Fylkesmannen i Nordland
Statens hus, 8002 Bodø
Telefon 75 53 15 00
fmnopostmottak@fylkesmannen.no
Besøksadresse: Sjøgata 78, Fauske

Fylkesmannen i Trøndelag
Besøksadresse:
Saemien Sijte, Snåsa
Øra 28, Røros
Postadresse: Postboks 2600
7734 Steinkjer
Telefon: 74 16 80 00
fimtpost@fylkesmannen.no

Landbruksdirektoratet

Avdeling Reindrift, Alta
Besøksadresse: Løkkeveien 111, 9510 Alta
Telefon: 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no

Oslo
Postboks 8140 Dep, 0033 Oslo
Besøksadresse: Stortingsgt. 28, 0161 Oslo
Telefon: 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no